BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

AL. I. ODOBESCU

BASME

(Jupân Rănică Vulpoiul, Tigrul păcălit, Basme mitologice, Basmul feciorului de împărat cel cu noroc la vânat)

BUCUREŞTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY
CALEA VICTORIEI, 37
1908

Jupân Rănică Vulpoiul

Basm pentru copii, localizat

A fost odată
Ca niciodată;
Dacă n'ar fi,
Nu s'ar povestì,

pe vremea când chiar și dobitoacele ajungeau să se facă Domni și boieri acì pe pământ..., a fost un puiu de leu, mândru și frumos, care, fiind el din viță de Domni, fiarele și lighioanele îl aleseră pe dânsul ca să fie peste ele mai mare, și de aceea îi și ziseră Leonilă împărat.

Aflând însă Leonilă împărat că dobitoacele nu trăiesc în bună pace unele cu altele și că cele mai tari jefuesc pe cele mai slabe, fără măcar să ceară voie dela dânsul, el hotărî într'o zi să adune la sfat pe toţi

supușii săi, ca să le dea de știre cum că voiește cu tot dinadinsul ca lucrările să meargă îutr'altfel pe viitor. De aceea, îndată trimise peste tot locul porunci strașnice ca toți de acum înainte să aibă a trăì în cea mai bună înțelegere și ca să nu mai fie voie a se face cuiva vre-o nedreptate, fără de știrea și de învoirea împărăției. Totdeodată, poruncì să se cheme la curtea domnească tot neamul dobitocesc. Atunci veniră din toate părțile, păsări, lighioane și fiare, animale de tot felul, care mai mari, care mai mici, și toate se închinară împăratului și îi mulțumiră din băierile inimii pentru porunca înțeleaptă ce o dăduse. Dar pe când toate căpeteniile dobitocești se adunase la curtea împărătească ca să ție sfat, de odată se lățì vestea cum că unul numai dintre fruntași lipsià și că acela cu nici un preț nu voește să vină. Acesta erà chiar jupân Rănică Vulpoiul, lighioană vicleană și pricepută. Lesne înțeleseră toți pentru ce nu cutezà să-și arate fața dinaintea împăratului; căci pretutindeni erau cunoscute multe mișelii ce el făcuse, călcând și puind pe tot minutul la uitare poruncile date de stăpânire. Și adevărul erà că toate dobitoacele veniseră cu câte o plângere împotriva lui, afară numai de buna lui rudă, vătaful Bursucel.

Mai întâi ieşì cu jalbă, vornicul Lupu Falcă-Lată, cerând să i se facă dreptate pentru toate necuviinţele cu care jupân Rănică Vulpoiul îndrăznise a se purtà către soţia şi către copiii d-sale. Apoi se arătă cu plângere tot împotriva lui, aprodul Potaie Dulău şi medelnicerul Urechilă Iepuraş ; dar cel care din toţi sbierà mai tare şi mai fără de şir erà chiar Măgărilă vechilul, pe care îl alesese de advocat dobitoacele cele mai puţine la minte. Indată însă ce toţi aceştia îşi sfârşiră pârile şi jeluirile lor, vătaful Bursucel, ca o rudă bună, începù să apere cu vorbe pe verişorul său Vulpoiul şi p'acì p'acì erà să-l scape de orice osândă, când deodată se repezì în mijlocul adunării, cu penile şi cu creasta sbârlite, vestitul logofăt Cucurigu Cocoş, care în gura mare, declară tuturor că jupânul Rănică i-a fost ucis pe pruncii şi pe pruncele d-sale: — «Impărate! strigà bie-«tul Cucurigu — fă dreptate celui mai ne-«fericit dintre Cocoşi. Cocoana Cloşcă, soţia «mea, scosese o spuză, o mândreţe de pui-«şori, şi cu toţii împreună trăiam noi noro-«ciţi, sub paza câtorva dulăi din cei mai «voinici. Dar într'o zi, mişelul acela de Ră-«nică venì în bătătură la noi, îmbrăcat cu «o rasă călugărească şi prefăcându-se că «învaţă pe dinafară porunca Măriei-Tale, ca

«s'o aibă în veci aminte. Noi biet, amăgin-«du-ne de haina lui cea mincinoasă, nu «ne-am temut de dânsul, ci am urmat a «colindà risipiţi d'a lungul gardului, ba «chiar şi de a rătăcì prin bălării, departe «de paznicii noştri. Atunci vai! vicleanul, «îndată ce ne simţì fără de apărare, dete «năvală printre sărmanii puişorii mei şi pe «câţi dintr'înşii apucă, pe toţi îi sugrumă. «Iată, priveşte: puica mea cea mai iubită «zace acì moartă dinaintea Măriei-Tale şi «eu, Mărite împărate, cu lacrimile în ochi «cer să mi se facă dreptate!»

Leonilă împărat se supără foarte şi se întristă adânc de acestea: deci nu voi să mai dea crezământ spuselor şi apărărilor vătafului Bursucel. Indată pornì pe banul Martin Ursul, unul din cei mai de frunte boieri ai curţii, pentru ca, cu voie fără voie, să-i aducă pe vinovatul Rănică. Acesta însă, ocolind primejdia, făcù bună primire banului Ursul şi-i făgăduì că va merge cu dânsul; dar mai înainte de plecare, îl poftì ca să-i arate un loc unde el ziceà că se pot găsì multe faguri de miere, de cele ce plac aşa de mult urşilor. Când ajunseră însă la un loc cunoscut de Rănică, el dete brânci Ursului, şi acesta căzù, biet, cu piciorul prins într'o cursă; iar Vulpoiul fugì

p'acì îți e drumul, râzând cu hohote și strigând mereu:

— Joacă bine, moș Martine!
Să-ți dau miere de albine.

Abia scapă sărmanul Urs din cursă, lăsând în mânile sătenilor vecini, care umblau să-l ucidă de bătăi, jumătate blana de pe dânsul și mai ales coada întreagă. Vezi de aceea nici nu mai are ursul coadă! Așa jumulit, beteag și rușinat, el se întoarse înapoi la curtea lui Leonilă.

Impăratul, mânios tare, trimise atunci pe postelnicul Motan Cotoiul, care erà vestit prin iscusința lui, cu poruncă să aducă cu orice preț pe Rănică; dar nici p'acesta nu-l lăsă Vulpoiul nepăcălit. El îl tot mână cu vorba, îl laudă că e vânătorul cel mai minunat și puindu-i mândria în joc, îl îndemnă în sfârșit să se cerce a vânà șoareci și chițcani într'un ambar întunecos, unde știà bine că sunt întinse lațuri pentru ca să prinză într'însele dihorii și alte lighioane stricăcioase. Bietul Motan, picând și el în capcană, miorlăia de durere și de frică din lăuntru: iar Rănică, bătând cu laba în păreții hambarului, îi strigà de afară râzând:

— Tprruț, pisică! Tprruț, motan!
Prins-ai șoarec ori chițcan?

Postelnicul Cotoi mănâncă și el o bătaie bună ca văru-său banul Ursul și se întoarse la curte, plouat ca vai de dânsul și cu coada între picioare. Atunci, toţi într'o unire, osândiră la moarte pe jupân Rănică Vulpoiul, pentrucă nu ţinuse în seamă poruncile împărătești și își bătuse joc de trimișii stăpânirii.

Cu toate acestea, vătaful Bursucel tot se mai rugă să se facă și rudei sale și o a treia chiemare și se însărcină chiar dânsul a-l aduce. Când Vulpoiul văzù venind pe credinciosul său prieten Bursucel și înţelese de la dânsul că numai este loc de joc, se gândì și el că ar fi mai bine să se ducă însuși la împărăţie. Dar cu cât mai mult se apropià de curte, cu atât i se făceà mai multă grijă, văzând mai ales cum se grămădià gloata ca să-l vadă trecând. Cu toate acestea, Rănică merse de se închină smerit și cu supunere la împăratul, care nici gând n'aveà să-i deà iertare. El povestì foarte lămurit neajunsurile ce pățise dela dânsul banul Martin și postelnicul Motan și se arătă gata a răbdà orice asprime a soartei. Atunci pârîtorii lui ieșiră la lumină, având în capul lor tot pe vestitul lor vechil Măgărilă; dar ei erau așa de mumeroși, avocatul sbierà așa de urît și Rănică se apără cu așa multă iscusinţă, încât mulţi din adu-

nare începură ca să-l vadă scăpat. Insă tocmai atunci se deteră pe faţă cele mai groasnice mişelii ale lui, şi judecătorii, într'o unire, îl osândiră ca vinovat bun de spânzurătoare. Indată atunci, rudele lui toate părăsiră curtea, şi împăratului nu-i părù bine de aceasta, căci acele rude şi rubedenii erau multe la număr şi tot dobitoace cu putere şi cu dare de mână. Boierii Lupu Falcă-Lată, Martin Ursul şi Motan Cotoiul, zău, nu prea ştiau cum o vor scoate la căpătâiu cu îndeplinirea pedepsei; iar Rănică, simţind toate aceste greutăţi, îşi bătea joc pe ascuns de dânşii şi începuse a se chibzuì cum să facă ca să scape nevătămat. Când i se puse ştergarul de gât ca să-l spânzure, el se rugă să fie îngăduit a-şi mărturisi în faţa lui păcatele, mai nainte de a murì. I se dete voie; şi el, numai atâta aşteptà. După ce povestì nemerniciile tinereţelor sale, prin cuvinte meşteşugite, dete să înţeleagă că, în vieaţa lui, furase o mare comoară de bani şi de scule, cu scop de a oprì şi de a nimicì un complot ce se urzise împotriva lui Leonilă Împărat. Auzind aceste cuvinte, împărăteasa prinse mare dorinţă de a ştì cum şi ce fel se petrecuse lucrurile şi ea înduplecă pe soţul său ca să deà voie lui Rănică să spuie toate mai pe larg. Acesta, pre-

făcându-se că ar fi adânc pătruns de mustrare și de grijă, istorisì, îndată o lungă poveste despre un complot care s'ar fi urzit mai de demult între banul Martin Ursul, vornicul Lupu Falcă-Lată și postelnicul Motan Cotoiul ca să deà jos de pe tron pe Leonilă Împărat și să ridice pe Martin Ursul la scaunul domniei. Ca să nu lase nici o bănuială asupra adevărului scornirilor sale, el amestecă în acel închipuit complot pe răposatul tatăl său, care murise de mult, și chiar pe prietenul și ruda lui, vătaful Bursucel. De pe spusele lui, toată acea urzeală erà întemeiată pe o bogată comoară de bani, cu care răsvrătitorii aveau de gând să cumpere pe ostași, pe pasnicii și pe slujitorii împăratului; iar el, Rănică, furând acea comoară și ascunzând-o, scăpase zilele lui Leonilă Împărat.

Aflând acum mai întâi despre toate acestea, împăratul și împărăteasa începură a cam dorì să capete pe seama lor acea vestită comoară și cercetară pe Rănică despre locul unde ea se află ascunsă; dar Vulpoiul șiret găsi atunci vremea numai bună ca să intre la tocmeală asupra iertării sale. Impăratul cam sta la îndoială; dar împărăteasa cerù cu tot dinadinsul ca jupân Rănică să fie iertat. Acesta spuse atunci că comoara se află pitită în preajma

unei fântâni, în mijlocul unei păduri, departe, foarte departe; iar, fiindcă împăratul nu prea voià să dea crezământ la o istorie aşa de neauzită, Vulpoiul chiamă drept dovadă, pe bietul medelnicerul Urechilă Iepuraş, care tremurà de frică, spre a mărturisì şi el dacă nu e adevărat că se află departe, foarte departe, o pădure, întocmai astfel după cum el zisese.

Ciudat lucru se pare, dar împăratul se mulţumì cu această mărturie. El bucuros ar fi mers însuşi cu Rănică până la acea pădure, dar Vulpoiul, rumegând în mintea lui alte năsdrăvănii, îl rugă să-i da voie a se duce mai întâi la o mănăstire, de precum se legase cu sufletul, ca să se roage pentru iertarea păcatelor sale. Impăratul nu făcù nici o împotrivire. Pe banul Martin şi pe vornicul Falcă Lată îi băgă la închisoare; iar kir Behehe Berbecilă, care erà şi ţârcovnicul palatului, citì lui Rănică o molitvă ca să-i fie drumul norocos. Se luă tot atunci hotărîre ca toată curtea împărătească să-l aştepte în cale, nu departe de locul unde aveà să meargă şi astfel el se pornì. Dar ca să nu-i fie urît singur la drum, el rugă pe Behehe Berbecilă şi pe medelnicerul Iepuraş ca să-l însoţească amândoi măcar o bucată.

Când se văzù aproape de casă, făcù ce

făcù şi despărţì pe tovarăşii lui, unul de altul şi îndată înghesuì pe bietul Iepuraş la o strimtoare şi-i sucì gâtul. Apucase, el şi ai lui, şi mâncase carnea sărmanului dobitoc, când sosì Berbecilă ca să caute pe soţul său de drum. Rănică îi spuse că medelnicerul Urechilă, simţindu-se cam ostenit, se închisese într'un cuptor ca să doarmă mai liniştit, dar totdeodată el adăogì: — «Ştii, frate Berbecilă că trebue îndată să pleci înapoi ca să duci împăratului o scrisoare foarte însemnată, din care negreşit că şi d-niei tale ţi se vor trage mari foloase şi vei căpătà multă trecere pe lângă împăratul, dacă îi vei duce cât mai curând darurile care sunt în această desagă».

Cum auzì una ca asta, gugumanul de Behehe începù a săltà şi a se gudurà de bucurie, pe când Vulpoiul cu Vulpoaica şi cu Vulpişorii lor şedeau lungiţi pe pat şi se uitau cu mirare la dânsul cât de poznaş jucà el de veselie. Rănică îi atârnă de gât atunci o desagă, în care el ghemuise pielea Iepuraşului jupuit şi mâncat, şi îi făcù vânt să plece.

Puteţi să vă închipuiţi ce supărare coprinse pe împărat când deschizând desaga cea cu ştirile şi cu darurile, în loc de acestea, picâ dintr'însa pielea sărmanului Urechilă! Atunci pricepù că chiar şi pe

dânsul îl înșelase mișelul de Rănică. Banului Martin și vornicului Falcă-Lată le dete drumul dela închisoare, iar pe kir Behehe, împăratul, ne mai voind să-l vază în ochi, îl lăsă pe seama Lupului ca dânsul să-l procopsescă cum va ștì și să-i găsească leac la toate neajunsurile câte suferise. De atunci s'a și făcut ruptoare ca berbecii și oile să fie jefuite de lupi. Dar nici cu atâta nu se mulțumì împăratul, ci dete și o serbare mare, numai pentru ca să aducă mângâiere lui Falcă-Lată și lui Martin Ursul, pe cari îi nedreptățise. Tocmai în mijlocul veseliilor acelei sărbători, sosiră și alte știri despre mișelii mai proaspete ale jupânului Rănică Vulpoiul. Mâniindu-se atunci împăratul peste măsură hotărî să trămiță toată ordia sa ca să prăpădească cu totul pe acel îndrăzneț înșelător. Dar vătaful Bursucel, tot mereu credincios verișorului său, se grăbì a-i da de știre și-l îndemnă ca să vie cât mai neîntârziat la curte și să răspunză însuși la învinovățirile ce i-se aduceau. El se înduplecă și venì.

Bursucel se duse la împărat ca să-l roage să primească pe ruda sa, jupânul Rănică; iar aceasta, când se văzù dinnaintea lui Leonilă, se apropie cu îndrăzneală de tron și dete în genunchi, în fața tuturor lighioanelor adunate. Impăratul, cu glas aspru, îi

impută că ar fi ucis mişeleşte pe sluga lui cea credincioasă medelnicerul Iepuraş, şi că el a pricinuit moartea ţârcovnicului său, kir Behehe, care cântà aşa frumos în strană. La acestea, Rănică cu făţarnice cuvinte, se prefăcù parcă ar fi adânc mâhnit de cele ce s'au întâmplat; dar totdeodată, el arătă o mare mirare de câte auzià şi stăruì fără de ruşine a zice că Berbecilă, iar nu el, a ucis pe iepuraş ca să ia dela dânsul nişte bogate daruri pe care chiar el, Rănică, le dase credinciosului medelnicer ca să le ducă mai iute Măriei Sale. Dar împăratului i se făcù acru cu atâtea încurcături, neştiind ce să mai aleagă din aşa multe minciuni, şi de multă supărare se sculă şi plecă la vânătoare, lăsând pe boierii săi să facă cum vor şti.

Rănică însă nu-şi perdù cumpătul şi pe loc îi dete în gând să ceară ajutor dela o veche prietenă a lui, bătrâna jupâneasă Albina, care erà de casă la împărăteasa, îi făceà dulceţuri şi îi descântà de deochi. Dânsa puse pe fiecare zi la împărăteasă câte o vorbă bună pentru Rănică, astfel încât nu i se făcù nici un rău. Mai pe urmă ea se ispitì a aduce aminte despre sculele pe care Vulpoiul ziceà că le ascunsese, le lăudă precum se pricepù mai bine şi încredinţă pe stăpână-sa că Rănică sin-

gur ar fi în stare să le găsească și să i le aducă, dacă i s'ar da drumul dela închisoare. Pe de altă parte, jupân Vulpoiul mijlocì ca să se șoptească la urechia împăratului despre multele slujbe pe care le făcuse Statului răposatul tată-său, pe când trăià; mai pe urmă el cerù ca cei ce l-au pârît să dea cel puțin dovezi și în sfârșit, ca să curme mai iute toate greutățile, propuse ca neînțelegerea între dânsul și dușmanii lui, să se stingă printr'o luptă dreaptă. Pe vremea de atunci erà obiceiu și lege ca orice sfadă, orice ceartă și orice judecată să se spargă cu bătaie; părțile protivnice se apucau la trântă și care din doi biruià, aceluia îi rămâneau toate dreptățile.

Propunerea lui Jupân Rănică se ținù seamă și voinicul Falcă-Lată cerù numai decât ca el, și nu altul, să intre în luptă cu Vulpoiul. Acesta, însă, știind bine că lupul e mai vârtos la vână decât dânsul, se cam codià și căutà prilej să scape; dar toate fură de prisos, căci Lupul erà foarte îndârjit din pricina tuturor răutăților pe care Rănică cu drept și cu nedrept le aruncase asupra lui. Se hotărî dar lupta fără de crutare și se alese ca loc de bătae țarcul rotund al târlei împărătești.

A doua zi, după ce trase un somn bun

toată noaptea şi mâncă ca un voinic dimineaţa, Rănică intră în cercul luptei cu părul de pe dânsul lins şi prelins, cu trupul uns peste tot cu ulei. Aşa îl învăţase jupâneasa Albina, care se pricepeà la tot felul de fermece băbeşti; ba ea îi făcuse şi descântece ca să poată biruì pe duşmanul său. Lupul şi Vulpoiul se puseră drept în faţă unul cu altul; iar toate celelalte dobitoace, dela împărat până la pârcălab, şi dela Vlădică până la opincă, stau rânduite jur împrejurul ţarcului şi priviau cu ochii sticliţi la lupta voinicilor. Vulpoiul începù îndată să-şi învârtească coada cea stufoasă, ca o apărătoare, şi prefecându-se că vreà să fugă aruncă cu ţărână în ochii Lupului, de-i luă vederile; îndată sărì iute pe dânsul şi se cercă din toate răsputerile ca să-l sfâşie şi să-l sugrume. Dar vornicul Falcă-Lată, opintindu-se şi dânsul, printr'o suceală puternică, culcă jos pe Rănică, îl proptì sub picioare şi-şi înfipse colţii in laba lui. Vulpoiul însă nu-şi pierdù sărita într'o primejdie aşa de mare, ci întorcându-şi pe furiş ochii în partea staulului, unde se închisese pentru acea zi, turma de oi a împăratului, începù să strige: — «Sai, jupân vornice, c'au scăpat mieii din staul şi-i mănâncă câinii! — Lupul lacom şi

prost se repezì să apuce și el un cârlan; dar în vremea aceasta, Vulpoiul sprinten îi sărì în chică și-l doborî jos. L-ar fi ucis pe loc dacă însuși Leonilă împărat nu i-ar fi zis să-l ierte cu zile.

Din minutul acela jupân Rănică Vulpoiul rămase tare și mare, și fără de vătămare. Impăratul puse de-l îmbrăcă cu caftan de catifea roșie îmblănit și îl făcù mare vistier. Toți de toate părțile veniră de se închinară la dânsul cu smerenie și supunere, ba încă și la cucoana vulpoaica și la coconașii vulpișori, cari sosiră îndată la curtea împărăteaseă.

Trecù astfel cât trecù; dar fiindcă năravul din fire nu are lecuire, jupân Rănică Vulpoiul nu se lăsă de mâncătorii și de vicleșuguri, nici când ajunse om de frunte. Mișeliile lui se deteră din nou pe față; dar în rândul acesta, nu-l mai ajută nici un meșteșug, ci fù silit să fugă și dela curtea împărătească și dela casa lui; hoinar și pribeag, el de atunci înainte își petrecù vieața furișindu-se prin tufe și prin vizuini, huiduit și batjocorit de toți, până ce într'o zi, umblând, după năravul său cel vechiu, să se vâre într'un coteț cu găini, copoii din bătătură îl urmară, îl zăriră, îl luară

în goană prin pădure, îl prinseră și-l făcură mici-fărămici. Să-i fie țărâna ușoară!

Incălecai p'o coadă de vulpe
și spusei cui vrù s'asculte
basmul lui Rănică Vulpoiul
pe care l-a răpus copoiul.

Tigrul păcălit

Povestire pentru copii, localizată.

Mai deunăzi eram la Galaţi şi pentru ca să-mi treacă de urît şi să mai aflu şi câte ceva, am ieşit să mă plimb la port. Norocul a voit ca să întâlnesc îndată pe un vechiu amic al meu, pe care de mult nu-l văzusem şi să petrec cu dânsul câteva ore foarte plăcute. Amicul meu este un neguţător din partea locului, om foarte considerat şi foarte iubit de toată lumea, fiindcă el, prin munca sa, şi-a câştigat o avere însemnată, de care se bucură, făcând bine cui poate; iar firea lui este aşa de veselă şi de glumeaţă încât cu dânsul nu poate cineva să se unească. Ştie să spună şi să descrie o mulţime de lucruri pe care însuşi le-a văzut şi le-a învăţat în numeroasele sale călătorii: căci, fiind de părinţi

din Galaţi, el, de tânăr s'a înrolat ca matroz pe o corabie englezească şi, cutreierând toate ţările şi toate mările lumii, s'a ales până în sfârşit cu multă minte, sănătate, avere şi voie bună. Astfel este amicul meu domnul Stancu Poloboc, cu care mă plimblam mai deunăzi prin portul Galaţilor.

Vorbind cu dânsul când de una, când de alta, ne oprirăm în faţa unei mândre corăbii englezeşti, care plutià falnic d'asupra apelor Dunării, lănţuită în ancorile ei; dintr'însa se descărcà felurită marfă şi mai ales butoaie cu căpăţâni şi cu bulgări de zahăr. Amicul meu, aducându-şi aminte cu plăcere de timpul tinereţii, pe când şi el n'aveà altă locuinţă decât o astfel de scoică uriaşă de lemn, îmi arătà şi-mi explicà folosul şi întrebuinţarea diferitelor părţi ale corăbiei, precnm catarturi, pânze, frânghii, cârme, palimari şi altele.

In timpul acesta, matrozii corăbiei şi cărătorii sau hamalii portului umblau în sus şi în jos, ca furnicile, scoţând din magaziile adânci ale pântecosului vas plutitor baloturi şi butoaie cu marfă, încărcându-le în roabe (sau cum ar zice la Galaţi, pe taraboanţe), şi aducându-le, pe un podişor de bârne, până la mal, unde le aşezau în teancuri. Toate acestea se făceau cu o iuţeală, cu o aprindere, cu un zgomot care

mă asurziau și mă amețiau; dar totuși îmi plăcea foarte a mă uità, căci toți erau veseli, sprinteni și lucrau cu inimă și cu mulțumire.

Pe când în acea învălmășală tărăboanțele încarcate cu marfă trepădau în toate părțile, purtate în fuga mare de matrozi, se întâmplă ca două din ele să se ciocnească și butoaiele de zahăr se răsturnară pe jos, rostogolindu-se care în cotro apucă. Unul din butoaie se și desfundă în acea cădere și zahărul in bulgări, ce erà în el, se risipì pe pământ. Indată câinii, cari nu lipsesc în portul Galaților, se repeziră să îmbuce din el, socotind, bietele javre flămânde, că au dat peste vreo mană; dar matrozii, ca să-i depărteze, deteră brânci butoiului crăpat, care sucindu-se deodată, acoperì, ca într'o cușcă, pe unul din lacomi. Toată lumea se puse pe râs, dar mai mult și mai tare decât toți râdeà amicul meu Stancu Poloboc; îi dase lacrimile în ochi și se ținea la piept și la pântece, bietul om, de hohotele ce îl podidise. Mie unuia îmi erà teamă să nu se înece cu atâta râs.

Când se mai potolì această veselie, abia putù să-mi vorbească, stăpânindu-se cu anevoință.,

«Frate, — îmi spuse, — când am văzut

întâmplarea cu câinele și cu butoiul, mi-am adus aminte de o istorie ce am pățit eu, sunt acum mulți ani, tocmai prin insulele Africei; și trebue să știi că de câteori îmi vine în gând istoria tigrului, pe care l-am păcălit așa de frumos, zău, nu mă pot oprì de a râde ore întregi».

Și spuind astfel, Stancu meu se pornì din nou pe râs. Eram foarte curios să cunosc istoria tigrului păcălit; dar abia mai târziu o putui aflà dela amicul meu, care mi-o povestì într'astfel:

«Pe când eram matroz, lucrând și câștigându-mi pâinea pe o corabie englezească, se întâmplà adesea ca să călătorim pentru negoțul nostru până prin țări foarte depărtate, și treceau uneori luni întregi fără ca să vedem pământul cu ochii, ci numai valurile mării jur împrejurul nostru, iar d'asupra capului, cerul, când albastru și senin, când întunecos și posomorît.

«Dar când, atunci, după o lungă plutire sosiam la vreun țărm, mare plăcere erà pentru noi de a ne coborî din corabie și de a călcà pământul țeapăn sub picioare. Erà pentru noi, corăbierii, ca o zi de sărbătoare, când puteam să gustăm un prânz liniștit, întinși la umbră, pe iarbă verde. Insă ocaziunile de acest fel erau așa de rare încât uneori ne coboram chiar pe

țărmuri pustii și necunoscute, fără de a purtà cea mai mică grijă de primejdiile ce ni se puteau întâmplà.

«Intr'o zi dar, trăgând cu vasul la coasta unei insule nelocuite din mările Africei, mi se făcù tare dor de a vedeà de aproape și de a pipăì cu piciorul iarba câmpului. Cerui atunci voe dela căpitanul corăbiei ca să mă dau jos la mal și să petrec câteva ore pe uscat. Matrozii, tovarășii mei, nu prea aveau încredere în acele locuri necunoscute, și abia găsii unul dintr'înșii, un American înalt și uscat, cu barbă dar fără mustăți, care primì să mă însoțească în călătoria mea pedestră. Luarăm cu noi o spată grasă de râmător afumat, o butilcă cu vin din cel mai bun, un ulcior cu apă proaspătă și cu aceste merinde, ne pornirăm veseli către mal.

«Când mă simții, eu unul, pe uscat,- de bucurie și chiuind trăsei un pui de danț românesc, o corăbească vârtoasă de Galați; iar tovarășul meu, Americanul, văzând așa, începù și el să tropote în fața mea, jucând foarte serios și pe țăcăneală un danț englezesc ce se chiamă «*Gig*». Danțul însă ne făcù gol la inimă și îndată ne venì în gând să găsim un adăpost de soare ca să ne așternem masa. Eu căutam cu ochii în dreapta și în stânga; mi

se pornise, biet, minţile cu dor către răcoroasele dumbrăvi din lunca Siretului ; acolo, în insula cea pustie şi prigorită de soarele african, abia se zăriau câţiva copaci din aceia cu ramurile înalte şi şuie, care se chiamă *palmi*, şi nişte tufiş sălbatic, pe unde mai totdeauna cuibează şerpii cei veninoşi cu plesnitori la coadă şi alte fiare urâcioase.

«Pe câmpia şeasă, văzuram însă un ce negru şi rotund, despre care nu ne prea puteam da seama. Stăturăm câtva la îndoială dacă ne vom îndrepta sau ba către acel punct necunoscut, care, dreptul lui Dumnezeu, ne cam puneà la îngrijare ; dar Americanul meu scoase un ochian din buzunar şi, îndreptându-l către acel punct, văzurăm curat şi lămurit că obiectul bănuit nu erà altceva decât un butoiu de lemn, aşezat în mijlocul câmpiei.

— «E un poloboc !» — strigai eu cu bucurie, vorbind moldoveneşte, pare c'aş fi fost chiar în portul Galaţilor.

— «O ! o ! Poloboc !» — repetă Americanul de mai multe ori cu mirare şi din minutul acela, el nu mă mai chiemă altfel pe nume decât Poloboc. In urmă, matrozii ceilalţi făcură toţi ca dânsul, şi iată cum, iubite amice, mi-a rămas numele de Stancu

Poloboc, de care nu mă plâng câtuşi de puţin.

«Fie dar Poloboc! Noi alergarăm îndată până la butoiul cel minunat şi acolo, la umbra lui ne şi aşezarăm ca să ne facem prânzul. Rezemaţi amândoi de doagele lui, cercuite, deşertarăm veseli butelca de vin, îmbucând şi din spata afumată. Lumea ni se păreà toată a noastră, şi crez că în palate de marmură şi pe covoare de mătase, n'am fi trăit mai fără grije decât la umbra butoiului, pe iarba cea verde.

«Dar pe când noi gustam aşa dulci şi liniştite plăceri, un mare pericol ni se pregătià. Se vede că mirosul mâncărilor şi răsunetul veselelor noastre cântări deşteptară pe un tigru, mare şi flămând, care dormià ascuns sub un tufiş învecinat. Fiara cea sălbatică, semănând la trup cu o pisică uriaşă, la păr galbenă şi vărgată cu negru, se sculă binişor din locul unde erà pitită, se furişă printre bălării şi pe tăcute se apropie de butoiul nostru. Ajunsese foarte aproape, când noi auzirăm fâşâind în dosul butoiului. Ne sularăm deodată în picioare, trântind jos talere şi pahare, şi când deterăm cu ochii de acea groaznică dihanie care sticlià privirea ei încruntată asupra noastră, inima în noi se făcù cât o gămălie de ac; tot sângele ne pierì din faţă; părul ni

se ridică vulvoiu şi ne crezurăm mai mult morţi decât vii. Cu noi armă n'aveam. Fiera răcnià cu turbare, rânjià şi-şi arătà colţii. Butoiul singur ne despărţià de dânsa.

«Ce să facem? Incotro s'o apucăm?

«Tigrul lungì pasul ca să ne ajungă; noi ne strecurarăm împrejurul butoiului. El începù să iuţească, dând ocol polobocului; noi alergarăm mai tare în jurul lui. Şi astfel, noi înainte şi tigrul dupe noi, ocolirăm de mii de ori butoiul. Nici dânsul nu ne puteà prinde; dar nici noi nu puteam scăpà. Incepusem a crede că soarta ne-a osândit la groaznica pedeapsă de a ne petrece de acì înainte toată vieaţa, dând mereu raite şi târcoale în jurul butoiului, cu tigrul după noi.

«Vai! ce viitor de spaimă! — ziceam noi în minţile noastre, turbate de frică şi de osteneală.

«Dar se vede că şi tigrului i se urîse cu această goană rotocolită, întocmai ca alergătura cailor când treieră la arie. El de odată se oprì în loc, şi cugetând un minut, se repezì să sară drept d'asupra butoiul ca să ne ajungă îndată pe partea cealaltă. Dar, cum drese, cum făcù, că sărind, i se acăţară labele de dinainte de buza butoiului, care erà desfundat. Greutatea fiarei îl făcù să se clatine şi să se povârnească în par-

tea ei. Noi atunci, (pare că cerul ne-a luminat) răsturnarăm polobocul cu fundul în sus, tocmai d'asupra tigrului ce sta acățat de buza lui, și fieara rămase sub butoi, ca un șoarece prins în cursă. Atunci amândoi sărirăm pe fundul vasului și ne proptirăm din toate răsputerile d'asupra lui, ca nu cumva lighioana înfuriată să-l ridice de odată în sus și să scape dela închisoare.

«Tigrul răcnià cu turbare și se zvârcolià amarnic între doagele polobocului, izbind într'însele cu capul, cu labele, cu coada, cu ce puteà. Noi apăsam d'asupra cât ne stà prin putință, gândindu-ne acum că ne-a ajuns altă nevoie ; căci într'adevăr, ceeace câștigasem erà numai o schimbare de osândă. In loc să dăm veșnice ocoale butoiului, acum ne vedeam siliți să stăm toată vieața d'asupra lui, proptindu-l ca să nu se miște.

«Dar norocul ne mai ajută și în rândul acesta !

«Din multele suceli și învârteli ale tigrului de desubtul polobocului, coada lui cea lungă și stufoasă scăpă deodată pe gaura cepului ce erà dat la fund, și ieșì ca un pămătuf la iveală. Când văzurăm noi așa, tovarășul meu se prinse cu amândouă mânele de dânsa, și eu de el, și cu mul-

tele noastre silințe, cu multă nevoie, o traserăm toată afară pe gaura cepului.

«Ce mai coadă! par'că erà un șearpe flocos, cu dungi galbene și negre, s'apoi lungă, să te fi încins de două ori cu dânsa! D'aș fi putut atunci să o retez dela curmătura ei, negreșit că aș fi păstrat-o și până acuma.

«Americanul însă și eu, ne gândirăm atunci într'altfel. Și să vezi că rău nu ne-am gândit. Ce nu-i dă omului în cap la vreme de nevoie!

«Văzând așa lungime de coadă, ne apucarăm s'o înodăm de vreo două-trei ori și, făcând astfel dintr'însa un câtă mai ghemul, mult mai gros decât vrana prin care ea ieșise, izbutirăm de a lega pe tigru de butoiu.

— «Urra!!!» — strigarăm atunci amândoi cu o nespusă veselie, și sărind jos de pe butoiu, p'acì ne fù drumul! O luarăm la fugă cât ne țineau picioarele și apucarăm drept către corabia noastră.

«Tigrul smuncì atunci butoiul și își scoase capul la lumină; dar trupul lui rămase jumătate în fundul vasului, încât abia puteà să se miște din loc. Scăpând la sănătoasa, noi ne întorceam ochii din când în când spre dânsul, ca să râdem de turbarea lui, căci de câte ori voià să facă o miș-

care, el simţià şi auzià polobocul rostogolindu-se şi hodorogind în urma lui.

«Când în sfârşit ne văzurăm noi în corabie şi tigrul urlând la mal, eu, simţindu-mă atunci în largul meu, râdeam din băierile inimii şi pisând pumnii, după obiceiul nostru românesc, strigam în gura mare:

— «Sâc, tigrule, sâc! Sâc, că te-am păcălit!».

«Iar Americanul meu, şi toţi matrozii după dânsul, înşiraţi d'a rândul pe coverta corăbiei, repeţiau cu hohote de râs: — Poloboc! poloboc!

«Atunci şi eu, văzând că cu meşteşug am scăpat de primejdie, ziceam româneşte:

Poloboc nu-i dobitoc!
Poloboc e cu noroc!"

Iată istoria tigrului păcălit pe care mi-a povestit-o râzând amicul meu dela Galaţi.

Râdeţi şi domnia-voastră, dacă vă este pe plac!

Zece basme mitologice

I

Epitemeu și Pandora

O ceartă mare se scornise între Zevs și oameni. Titanul Prometeu, cel cu minte multă, ținea cu aceștia și-i învăța să nu facă pe placul noului zeu, ce coprinsese cu sila stăpânirea tatălui său Cronos.

El le zise : — «Măi oamenilor ! acest Zevs e lacom de avuții și de daruri ; dacă voi, când înjunghiați vite în onoarea lui, i le veți închina cu totul, apoi să știți că veți ajunge în curând să dați de capăt tuturor turmelor voastre, oricât de numeroase ar fi. Aide mai bine să facem cu Zevs o tocmeală pentru ca și voi oamenii și el, să vă

bucuraţi de câte o parte din vitele jertfite în *ecatombe*, adică cu sutele, pe altarele zeilor».

Atunci el alese din cirezi un bou mare şi frumos, îl înjunghiè şi făcù dintr'însul două părţi. Intr'una puse vintrele şi carnea, şi le învelì în pielea boului; în cealaltă aşeză numai oasele bine înfăşurate în grăsime. Apoi zise lui Zevs aşa: «Alege-ţi partea ce vei voì, cu hotărîre că cea pe care vei pune acum acum mâna, să rămână în totdeauna pe seamă-ţi».

Zevs se lăcomì şi întinse pe loc mâna la partea unde lucià grăsimea; dar când văzù că sub dânsa erau numai oase, foarte tare în sine se mânie. Cu toate acestea însă, din, acea zi înainte se făcù datină ca, în sacrificii, oamenii să închine zeilor numai oasele şi grăsimea dela victime.

Ca să-şi răsbune pe seminţia muritoare a oamenilor, Zevs hotărî să nu le mai trimită jos pe pământ focul cu care el îi dăruià mereu mai înainte, şi astfel îi lăsă în mare lipsă, suferind foarte de ger, de întunerec şi de foame. Dar Prometeu se repezì în cer, răpì de acolo foc, îl ascunse în ţeava unei trestii, şi îl aduse oamenilor înapoi.

Când Zevs află una ca aceasta, el se înfuriè aşa de tare încât asvârlì cu trăznetul

în Prometeu și trimise pe credinciosul său vestitor Ermes ca să-l prinză, să-l ducă tocmai pe piscurile sterpe ale muntelui Caucaz, și acolo să-l ferece de stâncă cu cătușe țepene de fier, punându-i streajă un vultur care să-i sfâșie mereu inima cu clonțul său ascuțit.

Dar nici cu atât nu se împăcà Zevs; el mai scornì și un mijoc de a muncì pe bieții muritori. Își aduse aminte că Prometeu îi povățuise și-i îndemnase să nu primească nici un dar dela zei și le lăsase cu dânșii pă frate-său Epitemeu, ca să le poarte de grijă și să-i ferească de vicleniile fiului Cronos.

Atunci Zevs se gândì într'astfel: «Seminția omenească nu știe până acum ce este nici boala, nici durerea, nici certurile, nici răsboiul, nici furtișagurile, nici trădarea; căci toate aceste rele le ține închise Epitemeu într'o cutie pusă sub bună pază. O să fac ce voi face ca ele să scape de acolo și să umple pământul de mișelii și de nevoi».

Îndată chemă pe Efestu, meșterul focului, și-i vorbì așa: — «Să-mi gătești un ce minunat, cu care zeii au să dăruească pe oameni. Să iei țărână și să plămădești cu dânsa un chip de femee. S'o faci cât mai frumoasă la vedere; dar să bagi într'însa

o fire rea, pentru ca dânsa să-mi răzbune de câte rele mi-au făcut mie oamenii».

Efestu luă țărână și plămădì, după cum i se spusese, un chip frumos de femee. Zeița Atena o îmbracă cu o rochie minunată și pe cap îi puse o cunună, de unde atârnă o maramă ca pânza păianjenului, de abia îi ascundeà umerii și peptul, alb ca zăpada. Ermes o învăță un grai plin de farmec și suflă într'însa un cuget nesățios și neastâmparat, pentruca să știe a înduplecà și a ațâțà pe neamul omenesc. Apoi Efestu o duse în adunarea zeilor, și toți rămaseră încântați de frumusețile ei.

Atunci Zevs luând-o de mână, o dete lui Epitemeu, și-i zise așa: — «Știi ceva? M'am gândit că voi oamenii sunteți, biet, împovărați de muncă multă pe pământ, și că vă lipsește o ființă care, prin dulcele ei desmierdări, să vă pună inima la loc după atâtea grele osteneli. De aceea noi zeii nemuritori ne-am îndurat de soarta voastră, și, spre a vă aduce o blândă alinare, iată, vă dăruim această mângâioasă ființă a femeei pe care am și numit-o *Pandora*, fiindcă este înzestrată cu toate darurile».

Epitemeu, cel cu mintea târzie, uimit de frumusețile Pandorei, uită povețile fratelui său, și împreună cu dânsul toată seminția muritorilor se amăgì de cuvintele lui Zevs

și primì darul, care îi fermecà pe toți, îndată ce dau cu ochii de dânsul. Dar, vai! bucuria nu le ținù mult.

Pandora, nesățioasă de a ispitì toate, văzuse o cutie mare, pitită mai cu îngrijire decât orice alte avuții, în bașca cu comorile lui Epitemeu. Îi ardeà inima să știe ce va fi într'însa. Deci, într'o zi se furișă de soțul ei cel prea lesne încrezător, și ridică capacul cutiei.

Deodată scăpără dintr'însa cu grămada, ca niște iesme pocite, certurile și bătăile, nevoile și boalele, hoțiile și turbările, grijile și necazurile toate.

Coprinsă de spaimă, abia apucă ea să lase repede capacul în jos. Pe fundul cutiei rămăsese, pitită, doar numai speranța. De aceea, abia dacă cu dânsa se mai poate mângâià uneori sărmana omenire de câte rele a răspândit pe pământ nesocotita Pandoră.

II

Briareu

Mare nemulțumire erà în palatele Olimpului, locaș al zeilor nemuritori, de când Zevs biruise pe zeii cei bătrâni și se așe

zase cu sila pe scaunul împărătesc al tatălui său Cronos.

El ţineà acum în mânele sale trăznetul; sub picioarele lui zăceau grămădite tunetele şi fulgerile, şi toţi zeii rânduiţi împrejuru-i, tremurau de frică dinaintea puterii şi măririi lui.

El le impuneà însăcinări grele şi le vorbià tot aspru, voind prin astfel de purtări straşnice să intemeieze domnia lui fără cumpăt peste toţi zeii de pe uscat şi de pe mare.

Toată ziulica, agerul lui vestitor Ermes trepădà în sus şi în jos, ca să ducă în toate părţile poruncile sale; căci Zevs voià ca toată firea să-i fie de o potrivă supusă, şi nu-şi mai aduceà câtuşi de puţin aminte de timpul pe când şi dânsul erà slab şi fără putere.

Atunci se auziră din partea zeilor pământului şi ai mării suspine şi şoapte înfundate de nemulţumire, şi ei toţi se adunară la un loc ca să se sfătuească.

Poseidon, împăratul valurilor întunecate, înnălţă mai întâi glasul şi vorbì aşa: — «Ascultaţi-mă pe mine, voi, Ero şi Ateno; hai, să ne răsculăm împotriva lui Zevs şi să-i arătăm că el n'are nici un drept de a ne străşnicì pe noi! Vedeţi bine cât de rău se poartă de când i-a încăput puterea în

mâni. Nu-şi mai aduce de loc aminte că tot noi l-am ajutat în răsboiul ce a avut cu tatăl său Cronos; iar după ce l-am făcut să învingă, el tocmai pe soţii lui cei mai puternici îi nedreptăţeşte mai tare, Pe Prometeu, titanul binefăcător care a dat focul înnapoi muritorilor şi i-a scăpat de groaznicele urgii ale gerului şi ale foamei, iată că a pus să-l ferece pe piscurile sterpe ale Caucasului. Deoarece nu i-a fost teamă să lănţuească într'astfel tocmai pe un titan, bagă bine de seamă, Ero, să nu-i abată într'o zi de mânie, ca să te nenorocească mai rău şi pe tine!»

Atena vorbì atunci într'astfel: — «Înţelepciunea lui Zevs i-a părăsit minţile; toate faptele sale sunt numai viclenii şi trădări. Ce mai aşteptăm? Hai să-l prindem şi să-l ferecăm ţeapăn ca nu doară să ajungă cerul şi pământul a fi cu totul prada luptelor şi a bătăilor».

Deci se jurară cu toţii ca să nu mai rabde asupririle lui Zevs, şi după ordinul lor Efestu făurì nişte cătuşe uriaşe, cu care să-l ferece îndată ce somnul greu i se va lăsà pe pleoape.

Dar zeiţa Tetis, ascunsă în peştera ei de mărgeanuri din fundul mărilor, auzise cuvintele lui Poseidon şi ale Atenei. Ea se înnălţă de pe mare ca o ceaţă alburie şi

se aşternù în genunchi dinaintea tronului lui Zevs. Ii îmbrăţişă picioarele şi-i vorbì aşa : — «Ascultă-mă şi pe mine, o Zevs ! Zeii nemuritori tremură de frică dinaintea puterii tale; dar ei sunt amărîţi de vorbele-ţi aspre şi de straşnica-ţi purtare ; ei zic că înţelepciunea a părăsit minţile tale, şi că faptele-ţi sunt numai viclenii şi trădări. Mai asculă-mă încă, o Zevs ! Efestu a făurit cătuşe uriaşe ; iar Era şi Poseidon, împăratul mărilor şi fecioara Atena s'au jurat că te vor ferecà îndată ce somnul greu se va lăsà pe pleoapele tale. Dă-mi voie să-ţi aduc acì pe Briareu, uriaşul cu o sută de mâni, ca să te apere la nevoie. Cât va fi el lângă tine, n'ai să te temi nici de mânia Erei, nici de a lui Poseidon. Dar, îndată ce va trece primejdia, adu-ţi aminte o Zevs, ca să stăpâneşti cu blândeţe şi cu dreptate, căci cel ce voeşte a domnì, nesocotind binele şi iubirea supuşilor săi, acela zile lungi de domnie nu are. Apoi iar nu uità că acelora care ţi-au dat ajutor, nu se cade să le faci ca lui Prometeu pe care l-ai ferecat pe stâncile Caucazului. Va venì poate o zi când voiu cere şi eu cevaş pentru fiul meu Achileu, adu-ţi aminte că eu te-am scăpat de cătuşele lui Efestu».

Zevs răspunse cu omenie, şi vorbì aşa : — «O Tetis, grăbeşte şi adu-mi încoace pe

puternicul Briareu ca să mă apere cu suta lui de brațe; iar pentru cele ce mi-ai spus, să nu aibi nici o teamă, căci Zevs nu va nesocotì povața ta cea bună, și ceilalți zei nu vor mai aveà cuvânt de acì înainte de a se plânge de străşnicia mea și de vorbele mele aspre».

Atunci Tetis chemă pe Briareu ca să iasă din băierile pământului și să vină întru apărarea lui Zevs. Uriaşul se arătă în palatele Olimpului și îndată toți zeii începură a tremurà, cànd îl văzură alături cu Zevs, care acum se răsfățà în puterea sa.

Cu toate acestea, el le vorbi într'astfel: — «Ascultați-mă bine, voi, Ero, Poseidon și Ateno! Eu, ale voastre planuri le cunosc; știu că aveați de gând să mă puneți în lanțuri, ca să scăpați de relele mele purtări. Dar să nu aveți nici o temere. Fiți de aci înnainte totdeauna cu voie bună la îndeplinirea înțeleptelor mele voinți și vă jur că nu veți mai aveà cuvânt a vă plânge că Zevs este un domn crunt și viclean».

Așa se făcù iar pace, în cer, pe mări și pe pământ.

III

Deucalion

De pe scaunul său, înnălţat pe muchia înnorată a Olimpului, Zevs privi la fiii oamenilor şi-i văzù pretutindeni dedaţi cu patimile, fără a purtà câtuşi de puţin grija dreptăţii. În inimile lor răutatea crescuse mereu; iar, spre a îmbuna pe zei, ei închipuise un nou soiu de înjunghieri şi de sacrificii, care mohorîse pământul cu sânge. Departe, în văile adânci ale Arcadiei, fiii lui Licaon îşi petreceau vieaţa numai în ospeţe şi, în necumpătata lor rătăcire, vorbiau vorbe nesocotite şi nelegiuite chiar şi despre Zevs. De aceea Zevs se coborî însuşi de pe scaunul său şi se duse să vază de mai aproape faptele şi traiul lor.

Soarele erà pe scăpătat, când un biet unchiaş bătrân se apropie încetinel de porţile cetăţii Licosura. Pletele lui cărunte îi atârnau pe umeri, şi barba lui, albă şi deasă, ascundeà trenţele de pe dânsul. Sosià greu şi cu anevoe unchiaşul, cu toiagul în mână, trăgând cu urechea la chiotele de veselie ce se auziau din depărtare.

El ajunse în sfârşit până în piaţa cea mare a cetăţii; acolo, fiii lui Licaon se

grămădiră îndată împrejurul lui, vorbindu-i aşa: — «Ei! bine ai sosit unchiaş bătrân! Tu trebue să ştii multe. Ei! ia să vedem! Ce ai să ne mai spui? Nu cumva ai să ne povesteşti de pe când a răsărit pământul din băerile lui Haos? Căci de bătrân ce eşti, tu trebue să fi şi fost atunci de faţă!...»

Şi, bătându-şi joc într'astfel de unchiaş, ei îl puseră să şază pe jos, lângă masa lor cea mare. Apoi îi ziseră: — «Azi noi am înjunghiat o mulţime de victime, lui Zevs. Te-ai nimerit tocmai bine, ca să capeţi şi tu o părticică din ospăţul nostru».

Atunci umplură cu vârf o strachină cu cărnuri de om şi i-o întinseră; căci vărsând sânge omenesc ei socoteau că vor face mai pe placul zeilor.

Dar unchiaşul asvârlì cât colo strachina mohorîtă şi deodată se ridică voinic în picioare. Semnele bătrâneţii pieriră de pe faţa lui aprinsă, iar focul care scăpără dintr'însa, încinse şi mistuì într'o clipă pe fiii lui Licaon. Căci acela ce se arătase lor erà însuşi Zevs şi trăznetele lui îi făcuse praf şi cenuşe.

După aceea, Zevs se întoarse în Olimpul său şi, de mânios ce erà, făcù semn apelor să se reverse pe d'asupra pământului şi să înnece pe fiii oamenilor, ca să-i pedepsească de multele lor nelegiuiri.

Austrul suflă atunci cu turbare ; nori întunecoşi şi îndesaţi cu ploae, veniră mereu de se aşternură în voia lor peste tot cerul, căci vânturile de miază-noapte, cari risipise ceaţa şi abureala pământului, stau strâns ferecate în fundul temniţelor. Deci, începù cerul a turnà şiroae în cât şi văi şi dealuri, totul pe pământ erà înnecat ; râurile, covârşind matca lor, se revărsară peste câmpii, şi apele lor se ridicară mereu până la coastele munţilor.

Dar pe o culme de munte din ţara Ftiei, îşi aveà casa lui, Deucalion, fiul lui Prometeu. El, de acolo de sus, se uità cum creşteau mereu apele împrejuru-i ; când însă, ele ajunseră să acopere văile dela poalele muntelui, Deucalion chemă pe soţia sa, pe Pira, fata lui Epitemeu, şi-i vorbì aşa : — «Iată că ne-au sosit zilele prevestite odinioară de tatăl meu, de înţeleptul Prometeu. Găteşte tu chivotul lucrat de mine, şi pune într'însul merinde îndestule pentru cât timp va ţine potopul pe pământ. Colo în depărtare, tocmai pe stâncile Caucazului, Prometeu stă ferecat cu cătuşe de oţel şi un vultur îi sfâşie mereu inima ; dar, pe nedrept ; căci iată, cuvintele lui s'au împlinit. El de demult spusese că răutatea oamenilor are să aducă pe pământ o groaznică vărsare de ape. Orice ar fi, nici însuşi

Zevs nu poate face alta decât ceeace este ursit de către unul, și mai mare decât dânsul, și pe care ei, vrând nevrând, trebue să-l asculte».

Pira făcù îndată precum îi spusese Deucalion, și umplù chivotul cu de toate. Ei așteptară până ce apele, suindu-se aproape de culmea munților Ftiei, scăldară poalele vasului pregătit de Deucalion. Atunci peștii se strecurau în not printre vîrfurile bătrânilor ulmi din codri și plutiau alături cu buștenii noduroși de stejar, iar leșurile de oameni înnecați se clătiau și se rostogoliau pe fața apelor. Deucalion, din corabia sa, vedeà cu groază cum acele chipuri învinețite de voinici, de copile și de prunci, ieșiau uneori la iveală pe d'asupra valurilor ce spumegau în clocote, și apoi îndată se afundau în sânul lor.

Opt zile dearândul chivotul fù purtat pe ape d'asupra celor mai înnalte plaiuri, și toți fiii oamenilor pieriră, afară numai de câțiva, foarte puțini, cari-și găsise adăpost pe câte un pisc mai semeț de munte. A noua zi, corabia se oprì pe muchea Parnasului, și Deucalion, împreună cu soția sa Pira, puseră din nou piciorul pe pământul care acum erà cu totul pustiit.

Cu încetul și treptat, valurile se scurseră prin văi, iar peștii și lighioanele de mare

rămaseră atârnate de crăcile copacilor. Pe cât puteà coprinde ochiul, nu se mai zărià împrejur nici o vieaţă, osebit numai de vulturi cari dau roată pe cer, până ce se repeziau la stârvuri.

Atunci Deucalion se uită lung la Pira, şi pe amândoi îi coprinse o jale adâncă. El spuse atunci soţiei sale : — «Cine ştie, soro, de vor mai fi rămas şi alţi fii de oameni decât noi pe pământul acesta ? Ş'apoi iar, cine ştie când ne va sosì şi ceasul nostru ! Atâta numai putem ştì că cel atotputernic, care a năpustit potopul asupra oamenilor, s'a îndurat de a ne scăpà zilele noastre. Hai ! să-i clădim un altar şi să ne închinăm la dânsul, în semn de mulţumire !»

Indată clădiră altarul şi Zevs ascultă cu plăcere rugăciunea lui Deucalion. De aceea se pomenì deodată dânsul în faţa lui cu trămisul lui Zevs, cu Ermes, care îi vorbì aşa : — «Cere tu acum ce vei voì, şi cererea ta va fi împlinită, fiindcă numai la tine, dintre toţi fiii oamenilor, a dovedit Zevs o mână curată şi o inimă fără de pată».

Deucalion se închină dinaintea lui Ermes şi îi spuse aşa : — «Pământul acesta a rămas tot pustiu. E păcat de dânsul ! Noi nu-ţi cerem altceva decât să se ivească din nou oameni pe dânsul».

Ermes îi răspunse într'astfel: — «Fie-vă pe plac! dar să vă acoperiţi feţele cu veşmintele voastre şi, umblând tot mereu înainte, să asvârliţi în urmă, oasele mumei voastre!».

După aceasta, Ermes sbură către locuinţa lui Zevs, şi Deucalion rămase pe gânduri, cugetând la cuvintele zeului; dar, înţelept fiind ca şi tatăl său Prometeu, el pricepù că mumă-sa trebue să fie însăşi ţărâna pământului, şi că, coborînd de pe Parnas, n'aveau alta de făcut decât a aruncà pietre în urma lor.

Aşa şi făcură; iar pietrele pe care le asvârlià Deucalion se făceau îndată bărbaţi, şi cele pe care le asvârlià Pira, se făceau femei, şi astfel răsărì pe lume o seminţie nouă de oameni, cari nu cunoşteau pe părinţii lor.

Soarele ieşì iarăşi pe cer şi cu căldura sa dogorì şi înţelenì huma cea jilavă; de atunci înainte, oamenii avură a se luptà cu munca cea anevoioasă, cari nici până acum nu s'a mai uşurat pe pământ. De aceea, traiul omului a rămas a fi greu şi silnic, ca şi piatra din care dânsul se născuse.

După ce mai trecură ani la mijloc, Deucalion şi Pira făcură copii, al căror neam a stat cu locuinţa în munţii din Ftia. Din

fiul lor Elen s'a prăsit poporul viteaz al Elenilor, iar din fata lor, Protogenia, s'a născut Aetliu care în viața lui a făcut multe fapte minunate și al cărui fecior, frumosul Endimion, doarme dus pe colnicul din Latmos.

IV

Patimele Demetrei

Persefona cea frumoasă se jucà cu alte fete, soațe ale ei, pe câmpia Etnei din fericita țară a Siciliei. Ea erà fata mult iubită a mamei Demetre, pe care toată lumea o cinstià; căci mama Demetra erà către toți bună și darnică; iar decât fiică-sa Persefona nici o fată nu erà mai veselă și mai voioasă.

Așa dar, ea se jucà cu veselele ei soațe culegând flori de pe câmpie și împletind cu ele cunune ca să împodobească lungile lor cosițe. Adunase ele o mulțime de roze, de șofrănei, de viorele, de crini și de zambile de pe pajiștea cea zmălțuită, când Persefona zărì în depărtare un stuf îndesat de ghiocei înfloriți ca prin minune; erau o sută de aceeaș tulpină și răspândiau un

miros îmbătător prin cer, pe mare şi pe pământ.

Ea se repezì în grabă ca să culeagă minunatele flori ; dar, de odată se crăpă şi se deschise ţărâna dinaintea ei, şi dintr'însa ieşì un car poleit cu patru telegari negri ca tăciunile. In car erà un bărbat cu chip mândru dar posomorît, pare că faţa lui nu ştià ce e zâmbetul, nici inima lui ce e bucuria.

Intr'o clipă el sărì jos din car, prinse în braţe pe Persefona, o suì alături cu dânsul, şi, dând biciu cailor, se făcù cu totul nevăzut în adâncul pământului.

Când sosiră fetele la acel loc, stuful cu ghiocei erà în fiinţă, dar soţia lor Persefona pierise : ele o căutară în toate părţile, pe câmpia Etnei, cu gândul că se va fi pitit undeva ; dar, nu o putură găsì nicăieri până târziu înserat ; atunci întorcându-se, de voie de nevoie, spre casă, ele trecură mai întâi pe la mama Demetra ca să-i spună că nu pot ştì ce se va fi făcut fiică-sa, care a pierit fără veste dintre ele.

Mare jale coprinse pe mama Demetra, când se află una ca aceasta. Ea îndată se îmbrăcă cu veşminte de lână neagră, luă în mâini făclii aprinse şi se duse să caute pretutindeni pe fiică-sa, Persefona, alergând pe câmpi şi peste ape, din ochi lă-

crămând şi pe toţi întrebând dacă nu cumvà a văzut-o cineva. Dar nimeni nu ştià să-i răspunză ce se făcuse fata ei.

Tocmai după şase zile ea se întâlnì cu Ecata, doamna lunei, şi cercetând-o şi pe dânsa, Ecata ìi zise: — «Glasul i l-am auzit, strigând pare c'ar fi răpind-o cineva; dar cu ochii nu am văzut-o şi nu ştiu unde va fi dusă».

Mama Demetra îşi urmă calea înainte. Merse cât merse şi se întâlnì cu Elios, domnul soarelui şi-i vorbì aşa: — «Elios, fătul meu, tu care cu făclia soarelui le vezi toate pe pământ, nu cumva vei fi văzut tu pe fiică-mea Persefona? Spune-mi adevărat, Elios, fătul meu!»

Lui Elios i se făcù milă de multa ei durere, şi-i răspunse aşa: — Ba am văzut-o, mamă Demetro, Hades, împăratul Iadului, a răpit pe fiică-ta Persefona, ca să o ia de soţie şi s'o facă împărăteasă peste ţara cea adâncă şi întunecată din fundul pământului».

Cât erà de întristată biata mama Demetra, ea însă nu-şi putù stăpânì mânia, când află una ca aceasta; de atunci înainte hotărî să nu ìi mai calce piciorul în palatele de pe culmea Olimpului pe care Zevs, împăratul cerului, şi le înălţase în în nori d'asupra ţării Tesaliei, fiindcă ea

pricepuse îndată că numai cu voia lui Zevs îndrăznise domnul Iadului să fure pe fiică-sa Persefona.

Se coborî dar la vale de pe muntele Olimp şi apucă rătăcind o cale lungă. Tocmai către seară, pe când soarele începe a se ascunde în tasul său de aur din dosul dealurilor tivite, ea ajunse la porţile cetăţii Eleusis. Acolo şezù jos lângă o fântână a cărui apă prefirîndu-se prin iarba deasă, se scurge într'un iaz limpede, umbrit de un măslin cu frunziş stufos.

Tocmai atunci veniau după apă, voioase şi cu urcioarele pe creştet, fetele lui Keleu, domnul din Eleusis. Ele văzură la fântână pe mama Demetra şi, cu toate că nu o cunoşteau, înţeleseră de pe portul şi de pe faţa ei, cât de tare erà amărîtă biata bătrână.

O întrebară cu blândeţe dacă nu pot cumva să-i fie de vreun ajutor. Mama Demetra le mulţumì şi le povestì că a pierdut o fată, pe care a căutat-o peste tot locul şi nu a putut-o încă găsì. Atunci fetele deteră curând fuga acasă, ca să ceară dela părinţi voie să le aducă ca oaspe pe biata babă străină şi se întoarseră îndată, sprintene şi vesele, îndărăt şi-i vorbiră aşa:

— «Hai ! vino cu noi acasă. Tata, mama şi noi toate îţi vom da ce-ţi va trebuì şi

vom face ce ne va stà prin putinţă ca să-ţi uşurăm durerea».

Mama Demetra se induplecă de mângâioasele lor cuvinte. Keleu şi soţia lui o primiră cu voie bună în casa lor. Dar şi dânsa le fu întru toate de aşa mare ajutor, încât nu numai neamul lui Keleu, ci întreagă cetate se bucurà şi se lăudà mereu de bunătatea şi de înţelepciunea mamei Demetre. De aceea, se hotărîră cetăţenii să îi înalţe, cu cheltueala lor şi numai pe seama ei, un mândru locaş, pe o măgură înaltă, chiar în mijlocul cetăţii.

Acolo trăì, timp de un an, Demetra preţuită şi lăudată de toţi, dar ascunzând mai adesea în taina singurătăţii, mâhnirea şi dorurile inimei sale. Ea luase la dânsa, ca să-l crească şi să-l înveţe, pe Triptolem, unicul fecior al lui Keleu.

Insă copilul, de bine ce-l îngrijià noua sa dădacă, ajunse a o iubi mai mult pe dânsa decât pe mama lui cea adevărată. Dintr'aceasta, soţia lui Keleu prinse pică asupra mamei Demetrei şi ceru să ia înapoi dela străină pe copilul de suflet, care numai dânsul mângâià ceva pe Demetra de pierderea fiicei sale.

Scornindu-se atunci o ceartă între amândouă muierile, mama Demetra se supără foarte şi se pornì cu mare urgie asupra lui

Keleu şi asupra tuturor oamenilor cari nu ştiuse să preţuească îndestul bunătăţile ei. Din minutul acela, toate rodurile pământului purtară blestemul mamei Demetre; pomii nu mai dau rod; holdele nu se mai împodobiau cu spicuri; iarba şi florile nu mai răsăriau pe câmpii. Ţarinile erau sterpe şi înţelenite. Oamenii şi vitele pieriau de foamete şi de lingoare. Nici zeilor nu mai aveà cine şi ce să le închine.

Atunci Zevs, ingrijat, de pe culmea muntelui său din Tesalia îşi aruncă ochii pe pământ şi văzù că totul aveà să piară de pe faţa lui, de nu va găsì curând un mijloc ca să împace mânia şi durerea mamei Demetre.

Indată trimise pe vestitorul său, pe Ermes, în Iad, la împăratul cel aspru şi posomorît ca să-i facă cunoscut că trebue neapărat să lase pe Persefona a se întoarce la mama sa Hades nu cuteză a se împotrivì, dar Persefona îi erà şi lui dragă, şi el nu voià să o piardă cu totul; de aceea, îi dete să mănânce câteva boabe dintr'o rodie minunată, ştiind bine că, dacă dânsa va gustà, îi se va face dor de dânsul şi se va întoarce bucuros la el.

După aceea, puse să înhame telegarii cei negri ca tăciunele la carul cel poleit.

Ermes se suì într'însul, alături cu Persefona, dete biciu cailor şi, iute ca vântul şi ca gândul, ajunseră la Eleusis.

Când sosiră la porţile cetăţii, Ermes dete drumul telegarilor ca să întoarcă la Iad, şi pe la apusul soarelui plecă şi dânsul către Olimp.

Persefona, rămânând atunci singură, se îndreaptă spre fântâna cea limpede unde zărì şezând sub măslin, o femeie bătrână cu veşmânt de lână neagră. Ea pricepù că aceea trebuie să fie mama ei, care o dorià şi o jălià neîncetat. Când sosì aproape de dânsa, mama Demetra auzì o şoptă în preajmă-i, ridică ochii în sus şi văzù pe însăşi Persefona dinaintea ei.

Cine poate să spună cu ce bucurie o strânse la pept şi o sărută? Fericirea mumei erà poate acum şi mai mare de cum îi fusese mai înainte mâhnirea. O mângâià, o desmierdà, o cercetà despre toate ce i se întâmplase, şi simţià că o vieaţă nouă i se deşteaptă în inimă.

Pe când o sărutà şi o mângâià, ea îi zise aşa: — «Acum, fata mea, copila mea dorită, tu eşti iarăşi a mea, şi cu mine voiu să rămâi pentru totdeauna. De acum înainte voiu ştì să te feresc de răpitori şi urgisitul acela de Hades nu te va mai prinde în întunecoasa lui împărăţie».

Dar Persefona îi răspunse: — «Ah! mamă, taci; nu mai vorbì așa. Eu nu pot să rămân pentru totdeauna cu tine, căci până nu m'a ridicat Ermes din Iad, soțul meu mi-a dat să gust niște boabe dulci de rodie și m'a legat cu acest farmec ca să mă întorc la dânsul peste nouă luni de zile. Și drept să-ți spun mamă, nu-mi pare rău, căci, deșì el nu râde, nici zâmbește, deșì totul e întunecos în locașul lui, dar cu mine e bun și blând, și numai când sunt cu dânsul se simte îmblânzit. Să nu-ți pară rău mamă; el s'a făgăduit că în toți anii mă va lăsà să șed cu tine acì pe pământ nouă luni de zile; iar trei le voiu petrece cu dânsul în negrul locaș de sub pământ».

Printr'aceste făgăduințe mama Demetra se simțì și dânsa mângâiată; iar pământul și rodurile lui se bucurară îndată de îmblânzirea ei. Pomii se umplură iarăș de rod; iarba și florile împodobiră câmpii, și spicurile aurite începură iarăș a se îndesà pe holde, legănate de adierea călduroasă a verei.

Nouă luni de mulțumire și de îmbielșugare trecură pe pământ, și după aceea, vestitorul Ermes venì cu carul cel poleit și cu telegarii negri ca tăciunile, ca să ia pe Persefona și să o ducă în ținuturile în-

tunericului. Atunci, ea își luă ziua bună dela mama sa, zicându-i : — «Nu plânge, mamă, și nu fii îngrijată de mine ; în locașul soțului meu sunt la adăpost și la căldură ; el mă iubește și caută bine de mine. E bun, și peste trei luni îmi va da voie să mă întorc tot veselă acì pe pământ».

Mama Demetra își stăpânì inima rea și se hotărî să aștepte cu răbdare timpul dorit al înapoerii.

Totuși, gândul ei adesea se repurtà cu dor la zilele fericite când Persefona, copilă voioasă, se jucà cu soațele sale și culegeau flori pe veselele câmpii ale Etnei.

In răgazurile așteptării, retrasă în locuința ei din Eleusis, ea își aflà mângâierea învățând cu mare taină și înțelepciune pe Triptolem, copilul ei de suflet, cum să sădească, cum să crească și cum să îngrijească rodurile folositoare ale pămâtului, daruri neprețuite ale zeiței Demetre.

Acele mărețe și spornice învățături, pe care zeiasca dădacă le împărtășise învățăcelului ei, în templul dela Eleusis, chiar și în întunerecul nopții, la flacăra făcliilor, rămaseră printre popoare ca o datină sfințită, și fură numite *Tainele Eleusine*.

V

Posidon și Atena

Un oarecare Erechteu începuse să clădească o cetate pe un loc sterp și pietros d'a lungul apelor Kefisului. El erà părintele și căpetenia unui popor de mândri voinici și cu toate că cetatea lui erà încă mică și puțin arătoasă, dar în înțelepciunea sa, Zevs prevăzuse că ea are să fie într'o zi cea mai vestită din câte cetăți s'au înnălțat aievea pe pământ.

De aceea, un zeu și o zeiță, adică Poseidon împăratul mărilor, și fecioara Atena, fiica prea iubită a lui Zevs, se certau amândoi care din ei să deà numele său cetății lui Erechteu. Ca să curme cearta, Zevs hotărî o zi, pentru ca în fața adunării tuturor zeilor celor mari cari locuiau pe culmea Olimpului, să li se aleagă dreptatea.

Când venì acea zi, toți zeii se așezară pe scaunele lor de aur, rânduite în cerc pe malul Kefisului. Mai presus de toate se înălțà tronul lui Zevs, părintele zeilor și al oamenilor, și alături cu dâusul ședeà zeița Era, soția lui.

Fiii oamenilor aveau voie să ridice ochii asupra lor, deoarece Zevs își lăsase o parte din fulgerile sale, iar ceilalți zei venise și

dânşii acolo cu totul lipsiţi de strălucirile lor, care iau vederile, ca să fie faţă la judecata dintre Poseidon şi Atena.

Acolo erà Febus Apolon, cu lira sa de aur în mână şi cu chipul său blând şi luminos; dar ochii lui nu scăpărau scânteie ca în ceasurile de mânie şi de suliţa lui, de care nu se pot ferì sufletele înşelătoare şi limbile mincinoase, sta rezemată de scaun. Alături cu dânsul, şedeà soru-sa Artemis, fecioara care-şi petrece zilele vânând pe uscat fiarele sălbatice şi jucându-se cu zânele Nimfe prin stuful de pe malul râului Erotas.

Lângă Zevs se aflà Ermes, crainicul, care în adunări înnalţă glasul în numele zeilor; tot tânăr, tot sprinten şi tot frumos, el ţineà în mână caduceul sau toiagul său cu aripi, prin care îndeplinià poruncile tatălui său. Apoi, de-a rândul veniră să se aşeze Efestu, meşterul focului, şi Estia zeiţa casnică care poartă grija vetrei, şi 'Ares zeiescul răsboinic turbat după lupte, şi Dionisiu cel mult dedulcit cu ospeţele şi cu cupele de vin, în sfârşit Afrodita, gingaşa zeiţă, răsărită din spuma mărilor, care când se iveşte umple lumea de zâmbete şi de lacrimi.

In faţa acestora stau amândoi măreţii protivnici, aşteptând judecata lui Zevs. Atena

ţineà tare în mâna stângă suliţa ei cea nebiruită, şi la mijlocul pavezei sale de piele de capră, ascuns vederii muritorilor, erà acel îngrozitor chip al Medusei, pe care nici un om nu-l poate privì fără ca să pice îndată mort.

Aproape de ea sta şi Poseidon, încrezător în marea lui putere şi adăstând cu o trufaşă nepăsare urmele judecăţii. In mâna dreaptă ţineà cu mândrie furca lui cu trei dinţi, care zguduie pământul şi despică apele mării.

Ermes, vestitorul zeilor, se sculă de pe scaunu-i de aur şi cu glas răsunător, vorbì într'astfel către adunarea măreaţă a zeilor:

— «Ascultaţi voinţa lui Zevs, care va alege între Poseidon şi Atena. Cetatea lui Erechteu va purta numele aceluia dintre aceşti doi zei, care va face să răsară din pământ, darul celui mai folositor pentru fiii oamenilor. Dacă acel dar va venì dela Poseidon, cetatea se va chema Poseidonia; iar de va venì dela Atena, se va numi pururea Atena!»

Impăratul Poseidon se scoală atunci cu toată fala măririi sale şi izbeşte jos pământul cu tridintele său. Se cutremură muntele până în băierile lui; pământul se deschide, şi, din adâncul său, se repede un cal, precum încă nu s'a mai văzut,

ager și încordat. Mai alb decât fulgii de zăpadă îi erà părul, și coama lui răsfirată fâlfâì mândru în vânt, când bătù cu copita în țărână și se pornì în vesele desghinuri prin vâlcele și pe costișe.

Poseidon zise : —«Acesta este darul meu. Priviți-l și nu mai stați la îndoială ; dați numele meu cetății; căci cine va puteà oare să dea fiilor oamenilor un dar mai neprețuit decât calul ? »

Atena liniștită, cu ochii săi albaștri ca cerul se uită drept la zei; ea se plecă binișor și înfipse în pământ un sâmbure mărunt pe care-l ținea în mâna dreaptă. Nici o vorbă nu spuse, ci se uità mereu la adunare, fără de nici o grijă. Atunci, se zărì încolțind din pământ un lăstăraș, care repede crescù mare, dete ramuri și se acoperì cu frunze. El se înnalță din ce în ce mai mult până ce se arătă pom mare împodobit cu frunziș verde și stufos, și încărcat cu rod îmbelșugat.

Atunci Atena zìse : — «Vezi, o Zevs ! nu prețuește oare mai mult darul meu decât al lui Poseidon? Calul, pe care el l-a dăruit fiilor oamenilor, va aduce printre dânșii bătălii, lupte și griji; iar pomul meu, măslinul, e chiar un semn de pace și de belșug, o dovadă de tărie și de sănătate, un chezaș al fericirii și al libertății. Oare,

spune, nu se cuvine mai bine ca cetatea lui Erechteu să poarte numele meu? »

Atunci, într'o unire, se auziră răsunând din glasul tuturor zeilor, aceste cuvinte:

— «Darul Atenei este, fără îndoială, cel mai bun ce s'ar puteà face fiilor oamenilor. El vesteşte că cetatea lui Erechteu va fi mai mare în pace decât în răsboaie, şi că într'însa libertatea va preţuì mai mult decât puterea. Rămână dar cetăţii numele Atenei».

Zevs, feciorul lui Cronos, făcù semn din sprinceană că primeşte de bun sfatul zeilor; pletele nemuritoare ale părului său, fâlfâiră pe a sa frunte, iar pământul se cutremură sub picioarele lui, când se sculă de pe tronu-i de aur ca să se întoarcă în palatele sale din Olimp.

Zeiţa Atena, rămase mai în urmă şi cătă lung şi cu dor la pământul care de acì înainte erà al ei. Ea îşi întinse suliţa ocrotitoare pe d'asupra cetăţii lui Erechteu şi vorbì aşa:

— «A mea a fost izbânda şi acì îmi voiu aşezà eu locuinţa. Copiii mei vor creşte acì liberi şi fericiţi, şi fii oamenilor de pe aiurea vor venì acì ca să înveţe legile dreptăţii şi ale cumpătului. Vor vedeà ei atunci câte minuni pot să facă mâinile muritorilor, când sunt ajutaţi de zeii Olimpului.

Când însă făclia libertății se va stânge pentru Atena, ea de aci va fi purtată pe aiurea spre luminarea altor popoare. Oamenii vor cunoaște că darurile mele sunt cele mai bune și vor zice pururea că prețuirea legilor și dorul neatârnării în cugete și în fapte, le vin din cetatea lui Erechteu, care va purtà în veci numele Atenei!»

VI

Apolon în delos

Din țară în țară rătăcià biata zână Leto sau Latona, plină de temeri și de durere, pentrucă nici o țară și nici o cetate nu voià să-i deà un locșor, unde să trăiască în pace. Toate locurile, dăruite de zei cu belșug, aveau frică de urgia zeiței Era, care erà dușmană neîmpăcată a bietei zâne Latona.

Din insula Cretei, ea trecuse la Atena, din Atena la Egina pe plaiurile Pindului și ale Atonului, de acolo prin insulile întinsei și albei mări la lui Egeu, de-a-rândul, prin Skyros, și Imbros, și Lemnos, și Chios cea mai frumoasă din toate, cerând pretutindeni un adăpost. Dar în deșert se rugase ea de toate aceste pământuri ca să

o primească a se așezà în sânul lor. Nicăieri nu cutezase a o primì.

Insfârșit ea ajunse și până la mica insulă pustie din Delos și-i făgăduì că dânsa va dobândì în viitor o nesemuită mărire, dacă va voì să o adăpostească pe țărmurile ei. Ea îi vorbì într'astfel, înnălțând glasul din depărtare : — «Ascultă-mă cel puțin tu, insulă din mare adâncă ! De vei ìngăduì tu ca Latona să se așeze cu locuința pe pământnl tău, va venì un timp când toate popoarele lumii vor plutì cu drag spre tine și vor aduce în sânul tău tot felul de avuții. Căci pe pământul tău voiu naște pe Febus Apolon, domnul luminii și al vieții ; iar atunci, oamenii toți vor venì acì ca să afle voințele lui și să câștige prin daruri a lui bună priință».

Insula Delos răspunse : — «Zână Latono, tu făgăduiești lucruri mari ; dar se aude zicându-se că puterea lui Febus Apolon are să fie așa de mare, încât lumea întreagă abia o să-l încapă, și că nimic pe lume nu-i va puteà stà împotrivă și că abia dacă lumea întreagă îi va fi de ajuns. Apoi, uite-te și vezi cât e de îngust și de sterp coprinsul meu. La mine, vai ! n'ai pe ce să pui ochiul. Deci, mi-e teamă că lui Apolon îi va fi urît pământul meu pietros și sterp. El, de acì se va duce în vreo

altă ţară mai plăcută, unde i se vor înnălţà templuri mărețe, și atunci avuţiile pe cari tu mi le făgăduești, el le va hărăzì altor popoare; iar eu, biet, voi rămâne tot părăsită și pustie!»

Dar zâna Latona se jură pe cerurile fără margini de pe capul ei, pe pamântul nemăsurat ce o împresoară, iar mai cu seamă pe negrele ape ale râului Stixul, care scaldă poalele Iadului, se jură că în Delos va fi negreșit adăpostul sfinţit al lui Febus Apolon, și că d'alungul anilor scumpe miresme vor arde altarele lui.

Astfel se întâmplă ca Latona să-și afle repaosul în mica insulă Delos, unde se și născù, curând după aceea, zeul strălucit Febus Apolon.

Mare fù atunci bucuria printre zeii nemuritori, cari locuiau în Olimp și tot așa de mare printre oamenii de pe pământ, când toţi din toate părţile văzură faţa lui zâmbitoare răsărind din ambele mări pe cerul înveselit.

Templul cel de căpetenie al zeului luminei fù înnălţat în Delos, și mereu de prin toate ţările, veniră acolo popoarele ca să ceară dela dânsul prevestiri sau oracole, și să închine la altarele lui victime numeroase și daruri bogate.

VII

APOLON PITIANUL

Febus Apolon şezù cât şezù la locul său de naştere, în insula Delos din mijlocul mărilor. Pe tot anul se adunau acolo strănepoţii bătrânului Ion, ca să-i facă jocuri şi serbări dinaintea templului său. Dar când crescù mai mare şi se întări, tânărul zeu, cu părul de fir, se simţi pornit a străbate lumea şi a o limpezì de iesmele întunericului.

Luând cu sine lira lui de aur, pe care îi plăceà a cântà, el mai întâi sosì la pragul Olimpului, unde sta Zevs în mărirea lui, înconjurat de ceilalţi zei nemuritori; acolo se puse a cântà, şi toţi îl ascultară' uimiţi de plăcere. Nouă fete ale lui Zevs, toate meştere cântăreţe, Muzele, se apucară şi ele a cântà cu viers dulce, fericirile fără de seamăn ale zeilor nemuritori, şi apoi nevoile şi necazurile bieţilor oameni muritori, cari cu nici un chip nu pot scăpà nici de bătrâneţe, nici de moarte.

Atunci celelalte zâne şi zeiţe ale Olimpului, Orele blajine, Haritele pline de daruri, Ebe şi Armonia, dezmierdătoarea Afrodită şi voinica Artemis, sora lui Apolon, se prinseră în horă, şi printre ele se ames-

tecară zeieştii flăcăi, Ares cel viteaz şi Ermes, care ucise pe negrul balaur Argos, cel cu o sută de ochi. Astfel se petreceà timpul în Olimp, cu jocuri, frumos rânduite, cu cântări frumos măsurate; iar Zevs, în a lui mărire, se bucurà din suflet de aşa mândre serbări.

Lui Apolon însă îi ardeà mai cu seamă de a folosì pe muritori cu virtutea sa şi de a-şi alege pe uscat un locaş statornic, de unde să răspândească printre oameni lumină prevestitoare a oracolelor sale.

El se coborî de pe Olimp în ţara Pieriei, la cetatea Iolcos, şi pe câmpia Lelantei din insula Eubei; dar nicăieri, pe acolo, nu găsì loc potrivit pentru templul său. Apoi străbătù apele sărate ale Euripului şi, trecând prin Micalesa şi prin grasele păşuni ale Temusei, ajunse pe locul unde aveà să fie Teba cetatea cea sfinţită; dar nici aci nu voì să se oprească, fiindcă oamenii nu pătrunsese încă în aceste locuri; nu erau nici căi, nici poteci, ci numai codri sălbatici.

El îşi urmă calea tot înainte; află pe drum dumbrava Onchestei unde păşteau ergheliile de cai ale lui Posidon; trecù pârâul limpede al Kefisului, şi, lăsând în urmă-i mândra cetate Ocalea, se oprì în câmpiile Aliartei, tocmai lângă fântâna Telfuzei.

Acolo îi venî gândul a-şi clădî un templu, căci locul erà plăcut şi înzestrat cu de toate; deci el vorbî într'astfel către fântână:

— «O, Telfuso, în vălceaua ta cea plăcută îmi vine să-mi aleg şezătoare; aci vor venî oamenii de pretutindeni să iea poveţe din oracolele mele şi să-mi ceară ajutor la vreme de nevoie; iar tu vei fi vestită peste tot pământul, când mă vei aveà pe mine de stăpân şi de oaspe».

Dar Telfusei nu-i plăceà de fel să vază pe Apolon luând în stăpânire vâlceaua ei şi aşternând într'însa temeliile templului său. Ea îi vorbì atunci cu meşteşug şi-i spuse aşa: — «Ia, ascultă-mă şi pe mine, o, Febus Apolone. Tu umbli să-ţi faci aci locuinţă, şi nu te gândeşti că într'acest loc nu vei aflà niciodată repaos. Câmpia mea e largă; deci oamenii toţi aci au să-şi poarte luptele lor, şi, cu strigătele lor, cu zgomotoasele lor care, încurându-şi armăsarii şi mularii, au să tulbure liniştea templului tău sfinţit. Apoi chiar şi în timpii de pace, turmele şi cirezile vor venì mereu să se adape în apele mele, şi mugetele lor sălbatice vor stricà armonia dulcelor tale cântări. Du-te mai bine până la Crisa, şi alege-ţi şezătoare în vreuna din văile adânci ale Parnasului; acolo oamenii

vor merge mai bucuros să-ți aducă daruri, din toate colțurile lumii».

Apolon se încrezù Telfuzei; trecù dincolo de țara Flegeilor și, suind repede stâncile Parnasului, se oprì la Crisu. Acolo, într'o vale adâncă, umbrită de piscuri prăpăstioase, el așeză temeliile templului său. Feciorii lui Ergiu, meșterii Trofoniu și Agamede, aducând de aiurea lucrători mulți, înnălțară păreții tot cu lespezi lucioase de piatră.

Dar împrejmuirile acestui loc erau pustii, căci aproape de acolo, la gura unei fântâni, trăià o iasmă sălbatică, un balaur uriaș care prădà, și bântuia jur împrejur, pe oameni și pe vitele lor,

Fiul pocit al Erei, cruntul uriaș Tifaon crescuse la sânul său cel plin de cugete rele, pe acel șarpe veninat și îi dase domnia peste acele aspre locuri.

Febus Apolon înfipse o săgeată în inima balaurului, care căzù la pământ urlând și svârcolindu-se; sângele lui, scurgându-se pe nisip, făcù o mlaștină în care până în sfârșit se nomolì și trupul lui puroios. Atunci Apolon îi strigă: — «Piei aci, fiară turbată; putrezi-ți-ar trupul în această țărână, pe care stârvul tău o va îngrășà! De acum înainte tu nu vei mai chinuì pe bieții muritori. Zilele ți s'au împlinit, și

nici Tifeu cel cu suflarea veninoasă, nici urgisita Chimeră cu trei capete de fiară, nici alte iesme nu te vor mai scăpà; ci numai muceda ţărână şi dogoreala soarelui vor putrezì aci rămăşiţele stârvului tău!»

Astfel pierì balaurul, şi într'adevăr el putrezì chiar pe acel loc, care, de pe limba oamenilor de acolo, se numì de atunci înainte Pito, adică *putrejune*; de aceea se dete şi mântuitorului Febus Apolon, la care oamenii se închinau în templul vestit din Parnas, numele de Apolon Pitianul.

De pe aceste fapte însă, zeul Febus înţelese că Telfuza îl amăgise, căci ea nu-i spusese nimic nici despre balaur, nici despre firea aspră a locului. El se întoarse atunci către dânsa, plin de mânie şi-i vorbì aşa: — «Telfuzo, nu ţi se cădeà ţie să mă înşeli prin cuvinte prefăcute. Ai voit să aibi, singură, parte de aceste frumoase locuri. Să ştii însă că nu va fi pe gândul tău; voiu curmà isvorul apelor tale, şi numai eu voiu rămâneà mare şi tare acì!»

Indată rostogolì de pe munţi, câteva stânci d'asupra isvorului, şi apele încetară de a mai curge, iar vâlceaua stârpită a Telfusei rămase pustie şi părăsită, pe când, din popoarele serbau mărirea lui Apolon Pitianul, în templul său strălucit dela Crisa.

VIII

Niobe și Latona

Odinioară, pe vremea de demult, erà într'o cetate grecească, numită Teba, o femeie de viță domnească, pe care o chemà Niobe. Ea aveà mulți feciori și multe fete, și așa tare se mândreà cu frumusețea lor, încât i se păreà că în toată țara, ba nici chiar în toată lumea, nu se mai află alți copii frumoși ca ai ei.

Drept este că, de câte ori pământenii locului vedeau pe feciorii și pe fetele Niobei, alergând și jucându-se prin văi și prin livezi, împreună cu copiii lor, toți se uneau a zice că cu aceia nici unii nu se puteau potrivì. Iar Niobe, dacă auzeà așa, îi creșteà inima în piept, și din ce în ce mai tare se îngânfà și se amețeà de trufie, lăudând către toți puterea neasemuită și virtutea și mândrețea copiilor săi.

Pe atunci însă venì acolo, din mica insulă Delos, o altă femeie de neam zeiesc, căreia îi ziceà Leto sau Latona. Aceasta aveà numai doi copii, o fată anume Artemis și un fecior numit Febus Apolon; dar fără îndoială, amândoi erau minune de frumoși, de sprinteni și de vârtoși, în-

cât la soare şi la lună nu puteà nimeni să cate mai cu drag decât la dânşii. Cu toate acestea, Niobei tot i se păreà că copiii ei, cei mulţi şi gingaşi, sunt şi mai frumoşi decât ai doamnei străine.

Intr'o zi şedeau de vorbă amândouă femeile, Niobe şi Latona, privind pe copiii lor, cum se jucau toţi împreună pe o pajişte de verdeaţă. Febus Apolon, sunând minunat din strunele lirei sale, lăsă jos instrumentul, şi, luând de pe umăr arcul său de aur, începù să asvârle cu dânsul săgeţi care toate nemereau fără greş la ţintă.

Niobe nu prea băgă de seamă nici la arcul, nici la săgeţile lui Apolon, ci, cătând mai cu drag la pruncii ei, spusese aşa către Latona : —«Vezi, surată, cât sunt de mândri şi de vârtoşi şase feciori şi şase fete ale mele! N'am ce zice, urîţi nu sunt nici Artemis, nici Apolon ai tăi. Dar, ce au a face pe lângă ai mei? Departe sunt de dânşii! Şi apoi, tu ai numai doi, şi eu am tocmai şase feciori şi şase fete, tot unul şi una.»

Pe când Niobe vorbeà cu aşa nesocotită trufie, ea nici se gândeà cât de tare aţâţă mânia Latonei. Aceasta tăcù înfundat; dar îndată ce plecă de lângă dânsa Niobe cu copiii ei, ea chemă pe Apolon şi vorbì

așa: — «Nu pot să sufer pe această Niobe; ea se laudă su copiii ei și cutează a zice că dânșii sunt mai frumoși decât tine și decât soră-ta. Aș vrea să o învăț minte, să-i arăt cât este de proastă și cu cât voi sunteți mai presus de odrasla ei.»

Auzind acestea, deodată Febus Apolon se aprinse; fața lui, tânără și luminoasă se înegură; fruntea i se posomorî și din ochii îi sclipiră fulgere de mânie. El nu zise nimic; dar, luând cu sine arcul de aur și atârnând pe umeri tolba cu săgeți arzătoare, el apucă în urma Niobei și a copiilor ei, și îi ajunse tocmai când se coborau într'o vale adâncă.

Se oprì pe muchea unui pisc de unde îi puteà ochì, luă din tolbă o săgeată, o puse d'a curmeziș pe arc, întinse cu mâna coarda către sine, până ce vârful săgeței ajunse la marginea arcului, și îi dete drumul să zboare în jos. Coarda înstrunată zbârnâì cu vuet și, ca raza luminoasă de iute, săgeata ajunse la țel, iar unul din feciorii Niobei căzù mort la pământ. Indată după aceea, altă săgeată zbură de pe arc și alt fecior al Niobei căzù, și apoi încă unul, și încă unul, și încă unul, până ce toți feciorii și toate fetele bietei Niobe căzură morți în prelargul văii.

Atunci Apolon, încins de o turbată ar-

şiţă, strigă în gura mare Niobei: — «Ia! mai laudă-te şi acum cu mândreţea copiilor tăi!»

Dar toate acestea se petrecuse aşa de repede, încât Niobei i se păreà că visează: nu-i venià să crează că, coleà în preajmă-i, zac morţi copiii ei, pe cari adineauri încă îi văzuse plini de vieaţă şi de tărie. Acum ei erau culcaţi pe verdeaţă, reci, şì fără de mişcare. Ochii le erau închişi ca şi când ar fi dormind; pe faţă le rămăsese tipărit un zâmbet dulce, ce-i arătà mai frumoşi decât aevea.

Niobe umblà dela unul până la altul, pipăind mâinele lor îngheţate, sărutând feţele lor albite. Abia din răceala şi din pălirea lor se putù ea domirì însfârşit că erau toţi ucişi de săgeţile dogoritoare ale lui Apolon.

Atunci şezù jos şi dânsa pe un pietroiu, în mijlocul lor, şi o podidiră lacrimile, curgând şiroaie din ochii ei. Cu faţa scăldată de plânsori, rămase ea acolo, zile, săptămâni şi luni, tot aşa de neclintită ca şi copiii ei căzuţi morţi împrejuru-i. Ea nu-şi mai ridicà capul în sus, nici voì să mai privească la seninul cerului. Incremenită acolo pe piatră, din ochii ei se scurse mereu un izvor nesecat de lacrimi, până ce însăşi fu coprinsă de răceala pie-

trei. Plânsoarea îi erà tăcută ; în trupul ei se sleì treptat căldura vieţii, şi inima îi încetă de a mai bate. Niobe erà moartă; dar şi moartă, plânsul ei picurà lin d'alungul lespedei, căci nesecata ei durere o prefăcuse în stană de piatră şi plânsoarea ei, în limpede izvor.

Toţi oamenii, câţi de atunci încoace se întâmplà să treacă prin acea vale părăsită, văzând albele pietroaie risipite prin iarbă şi mai ales stânca cea cu izvor, zic: —«Acesta este Niobe care s'a prefăcut în stană de piatră, după ce Febus Apolon i-a ucis toţi copii, fiindcă se lăudase cu trufie că ei ar fi mai frumoşi decât dânsul».

Mult timp în urmă, după ce piatra se învechì şi se acoperì cu muşchiu, tot încă păreà că se vede într'însa chipul Niobei ; de aproape nu se mai deosebiau trăsurile unei femei ; dar din depărtare se cunoşteà bieata Niobe, şezând jos şi jelind pe mândrii ei copii, doborîţi toţi la pământ de înfricoşatele săgeţi ale lui Febus Apolon.

IX

ADMET

Masă mare erà întinsă în palatele din Feres, căci domnitorul de acolo îşi adusese acasă ca mireasă, pe frumoasa Alcesta, cea

mai gingașă dintre fetele lui Pelias. Cântăreții serbau măririle casei domnești din Feres, și, povestind isbânzile lui Admet, spuneau cum, prin ajutorul lui Apolon cel cu mândre plete, acest voinic înhămase alături, la carul său, un leu și un mistreț, și cu astfel de telegari intrase în cetatea Iolcos, ca să îndeplinească dorința lui Pelias, carele dase pretutindeni de știre că va mărità pe fiică-sa, numai după ce într'astfel se va arătà dinaintea lui.

Strigătele de veselie umpleau toată casa. Lui Zevs, mai întâi, și apoi și celorlalți zei, se închinară pe rând cupe cu vin; dar, dintre toate numele zeiești, numai acela al Artemidei fu uitat; și această năpăstuire aprinse în inima zeiței o groaznică mânie în potriva casei lui Admet.

Ca să-l apere însă de rele, Admet aveà un ocrotitor mai puternic decât însăși zeița Artemis; căci fiul Latonei, Apolon, se aflà chiar atunci băgat ca argat în curțile domnești din Feres, și, printr'această osândă, el se rescumpără de păcatul ce făcuse, ucigând pe ciclopii, meșterii vestiți cari făurise trăznetele lui Zevs.

Nu erà sânge de muritor, sângele ce curgeà prin vinele lui Apolon; dar, deșì erà scutit de moarte și de bătrânețe, el își îndeplinià pedeapsa cu blândețe și cu răb-

dare; şi deoarece nici unul dintre muritori nu erà în stare să-i pricinuească vre un rău, toţi îl preţuiau şi îl iubiau, de bun şi de milos ce erà. Din ziua când el intrase în casa lui Admet, toate sporiau, toate mergeau spre bine în întregul ţinut.

Indată ce se sfârşiră serbările şi veseliile nunţii, el chemă la o parte pe Admet şi-i vorbì într'astfel: — «Să ştii că soră-mea Artemis e tare mâniată pe tine, şi poate să se întâmple ca să te ajungă vreo săgeată de ale ei, care niciodată nu lovesc cu greş. Tu mi-ai fost stăpân bun, şi cu toate că-ţi sunt argat, dar tot mai am şi acum ceva trecere la tată-meu, la Zevs, care poate tot ce vrea. Deci, am cerut şi am dobândit dela dânsul ca, de cumva te va atinge săgeata Artemidei, tu să nu mori, dacă se va găsì atunci cineva care să voiască a se coborî pentru tine în împărăţia întunecată a Iadului.»

Trecură de atunci zile multe la mijloc şi soarele se suià dimineaţa pe cer şi seara se afundà spre apus în apele dela marginile pământului, iar d'alungul atâtor multe şi liniştite zile, timpul se scurgeà numai în fericiri pentru Admet şi pentru tânăra sa soţie Alcesta; căci inimile lor erau unite în cea mai senină iubire, şi nici un nor,

nici o umbră de neînţelegere nu întunecà sufletele lor.

Numai într'un rând, Admet deschise vorbă Alcestei despre tristele prevestiri ale lui Apolon, şi atunci Alcesta îi răspunse zâmbind: — «Şi ce ne pasă nouă? Este oare moartea o suferinţă pentru acei ce se iubesc? Fără de tine, scumpul meu soţior, n'aş voì să trăesc nici o clipă pe lume; dar să mor în locul tău, ar fi o fericire pentru mine».

Peste câtva timp se mai dete o masă mare în casa lui Admet, spre a ospătà pe Eracle, vestitul fiu al Alcmenei, care pe atunci cutrierà pământul, îndeplinind pretutindeni voinţele vicleanului Euristeu. Pe când cântăreţii spuneau isbânzile căpeteniilor din Feres, deodată pieriră de pe faţa lui Admet, semnele vieţii; minutul prevestit de Apolon îl ajunse. Dar curând după aceasta, sângele i se prefiră din nou prin vine, căci îşi aduse aminte că somnul morţii putea să fie alungat dela dânsul, de va găsì pe cineva care să voiască a-i luà locul.

Ce n'ar face, biet, omul ca să-şi păstreze viaţa? Şi cum mai ales nu s'ar înduplecà el s'o scape, când glasul iubirii îl îndeamnă?

Alcesta, cătând la dânsul cu ochii plini

de o nemăsurată dragoste, îi zise: —«Pentru mine, locaşele Iadului nu vor fi întunecate, de aş murì acum eu, în locul tău». Abia apucase să rostească aceste cuvinte şi, ca printr'un descântec, Admet se trezì din amorţeală, iar fiica lui Pelios îşi simţì puterile sleindu-se treptat.

Intr'o clipă toată veselia se stinse; tăcere adâncă se făcù în sălile ospăţului, şi lirele cântăreţilor stătură mute; abia de cutezà câte unul să şoptească cu frică vreo cuvioasă rugăciune; căci se aşteptà să sosească înfricoşatele Mire, zeiţele morţii, ca să ridice pe Alcesta şi s'o ducă în împărăţia umbrelor. Ea erà întinsă pe al ei aşternut, mai albă decât albul nufăr care pluteşte pe luciul apei, şi frumoasă ca blânda Eos, zâna zorilor, când, în amurgul serei, lumina-i începe a se stinge de pe ceruri.

Un minut mai lipsià încă şi lupta vieţii aveà să se sfârşească: iar bietul Admet, plin de dor şi de căinţă, rămâneà pentru totdeauna văduv de a sa mult iubită soţie.

In aşa groaznică prilejire, nobilul suflet al lui Eracle fu pătruns de îndurare; el se jură că nu va iertà ca negrele Mire să-şi împlinească crunta lor dorinţă. Atunci îndată se şi pornì în lungă cale şi, ajungând colo departe, departe, în locaşele ne-

văzute, se luă la luptă cu doamnele morții, și astfel scăpă pe Alcesta din ghiarele prădătoare și nesățioase ale crudului Iad.

Atunci ea se întoarse la vieață și se arătă lui Admet mai frumoasă de cum aievea fusese.

Strigătele de veselie răsunară iarăși în palatele din Feres; dar cântăreții serbau acuma faptele vitejești ale bunului și nobilului Eracle; iar dânsul, lăsând pe toti cu sănătate și cu bucurie în curțile lui Admet, plecă departe, în alte locuri, ca să îndeplinească, cu o stăruință fără de preget, voințele mârșavului Euriseu.

X

NARCIS

Pe malul Kefisului, zâna Echo văzù pe frumosul Narcis și îndată se prinse a-l iubì. Dar lui Narcis puțin îi păsà de dorul fecioarei dela munte; căci el duceà dorul surorei sale, pe care i-o răpise Ermes, și o dusese în negrul pământ, descindeà [1]) de tristele ape ale Stixului.

Cât erà ziua de mare, el ședeà pe malul râului, cu gândul la gingașa ființă a cării vieață erà legată de a lui, fiindcă tot într'o

1) dincolo

zi şi tot într'o clipă, ei amândoi văzuse lumina soarelui.

Biata Echo se apropià de dânsul, se aşezà pe iarbă alături cu el şi în tot felul se cercà, sărmana să-şi facă un locşor, cât de mic în inima lui cea rece:—«Uită-te şi la mine!» —îi ziceà cu glasul înecat de lacrimi; —«vezi-mă, eu poate nu voiu fi mai urîtă decât surora pe care tu o jeleşti!»

Dar Narcis nu răspundeà nimic, temându-se poate, ca nu cumva galeşa fetiţă să afle vreun mijloc de a-l înduplecà. El stà tăcut, cu ochii ţintiţi în luciul limpeziu al apelor. Şi apele oglindind a lui faţă, îi aduceau aminte de surioara a cărei pierdere îl lăsase nemângâiat.

Pare că i se mai alinà durerea, când, în adâncul râului, zăreà doi ochi albaştri ca ai lui, privind la el cu drag, şi uneori i se arătà pare că şi din buzele ei rumene, năluca apelor îi şopteà dulci cuvinte.

O jale ca a lui Narcis nu se puteà potolì cu lacrimi; ea cu încetul îi secà şi izvoarele vieţuirii. In deşert îi răsunau la urechi, blândele rugăminte, mereu îngânate de Echo:

— «Narcise, Narcise!» — îi şoptià dânsa cu glas prelungit, scoborîndu-se alene din văile vecine. — «Narcise, dorul tău cată

o ființă care nu se poate să-ți audă tăcuta chemare; și tu nesocotești pe aceea care te cată și te dorește, care din adâncul sufletului, răspunse duios la fiecare suspin al tău!»

Dar Narcis, fără de a o asculà, fără de a o ține în seamă, nu-și mai luà ochii dela chipul gemenei sale, resfrânt în apele Kefisului; și astfel, sorbind mereu cu vederea acea scumpă nălucă, el adormì pe malul lunecos al râului și, furat binișor de valuri, se'nnecă și pierì în sânul lor răcoros.

De atunci își stinse și Echo răsunetele glasului ei tânguios; ea se așternù cu durere pe verdele mal, de unde pierise frumosul Narcis. Alături cu dânsa răsărì o dalbă floare, un ghiocel cu bune rumeioare și cu dulce miros, care și dânsul, plecat d'asupra valurilor, se oglindește mereu în luciul lor limpeziu. Oamenii locului ziseră, pe limba lor, acelui mândru ghiocel, floarea lui Narcis.

București, 1887.

Basmul feciorului de împărat, cel cu noroc la vânat

I

Pe o frumoasă zi de vară, mă odihnisem câteva ore la schitul Găvanul, — o minunată înfundătură călugărească din munţi, câteva colibe şi o bisericuţă de bârne, semănate printr'o pajişte smălţuită cu flori, pe care o încinge un semicerc de înalte stânci pestriţe, ce poartă numirea foarte nimerită de Curcubeata. De acolo plecai călare ca să merg la Bisoca, sat în două chipuri interesant: mai întâi fiindcă de sub dealul pe care el şeade, isvoreşte Peceneaga, un pârîu cu nume preţios pentru etnografii ţărei; al doilea, pentru că într'nsul trăiesc şi se prăsesc din neam în neam, cei mai

frumoși bărbați din tot plaiul împrejmuitor. Ca probă despre această din urmă particularitate a satului Bisoca, — particularitate pe care am putut mai târziu să o constat în toată întinderea ei, — aveam cu mine, drept călăuză dela Găvanul până acolo, un voinic Bisocean, un fel de oacheș Apollon muntenesc, care cunoașteà ca în palmă toate cotiturile munților și se mai pricepeà și la multe altele, căci erà și vânător, și cioban, și cosaș, și cântăreț la biserică, și cântăreț cu cavalul, — Doamne iartă! pare-mi-se că mai meșter erà la fluer de cât în strană, — ba încă știà să spuie și basme de-ți erà drag să-l asculți.

Cât a ținut calea, — vre-o șase ore, — gurița nu i-a tăcut. D'apoi nici eu nu-i dam vreme să răsufle: «Bădiță, ce livede e asta?» — îl întrebam, trecând prin niște gușì de văi cari mă îmbătau cu dulcele lor miros de fân proaspăt cosit. — «Cum se chiamă erbile cele cari par împletite și la vârf găitănite?» — Și el îmi spuneà numirile tutulor florilor, erbelor și burienelor, arătându-mi chiar și pe acele care sunt bune de leac: — «Ceia este dobrișor «și cealaltă ghisdeiu; asta e laptele stâncei «și astălaltă, zârnă-mițoasă; ici eată brân«dușe și colea dedeței; apoi lobodă și «drobu, vâzdroagă și siminoc, iarba-ciutei

«și piperig, pojarniță și sefterea» și altele multe... Dar cine le mai ține minte! D'ași fi stat să le însemnez pe toate, poate că îmi da și mie Societatea Academică să lucrez, — nu, vai de mine, la *Dicționarul* cel cu vorbe numai plivite, alese și mai cu seamă croite de precurata lătiniă, — cì la păgubașul de *Glosar*, unde procopsiții noștri lexicografi, și scornitori de grai nou și pocit asvârlă ca borhot, mai bine de jumătate bieată frumoasa noastră limbă românească.

Din norocire, Bisoceanul meu nu știà nimic despre chipul cum ne batem noi joc în oraș de ce avem mai scump rămas dela părinți, și el, în limba sa, pe care aș da ani din vieață-mi ca s'o pot scrie întocmai după cum el o rostià, în acea limbă spornică, vârtoasă și limpede a țăranilor noștri, îmi povestià păsurile și plăcerile oamenilor dela munte.

Când ajunserăm pe muchia plaiului ce desparte văile despre Buzău de cele despre Râmnic, privelișțea, din veselă și plăcută ce erà, se făcù de odată măreață.

In spate aveam culmea întinsă a Penteleului, starostele munților din Buzău, și pe sub dânsul se rânduiau, ca trepte ale unei scări de uriași, plaiul Răboiului, munții Neharnița, ambele Mușe, Macieșul, Brezeul,

Piatra-penei, Carâmbul şi multe altele mai aşezate; dar drept în faţa noastră, adăpostite sub piscurile semeţe ale Furului şi ale Steşicului, se înălţau, ca nişte păreţi suri şi măcinaţi, d'a lungul unei perdele de brădet, stâncele Năculelor, la poalele cărora se aşterneà, întocmai ca un lăicer verde şi înflorit, o poiană largă şi desfătată.

Intr'adevăr ai fi zis, ca balada păstorească, că acel picior de plaiu este întocmai o gură de raiu.

Stam şi mă uitam cu acea uimire produsă adesea în noi de priveliştile neaşteptate ce ne izbesc vederile pe unele culmi despărţitoare de văi. Călăuzul meu care, cum am spus, aveà sămânţă multă de vorbă, mă deşteptă din acea mirare mută:
— «Aşa-i, Domnule, că's mândre *Petrele* «*fetei* dela Năcule? Văz c'ai rămas cu ochii «la ele; dar mite, când a-i ştì şi povestea «lor?» — «Apoi ce mai stai voinice?» — îi respunsei cu grabă; — «spune-o, dacă o ştii. O să-mi ţie de urât pe drum». Şi Bisoceanul meu, care atâta aşteptà, începù a'mi spune următorul basm, povestindu-l în al său graiu poetic şi armonios, pe care în deşert mă voiu silì eu a-l rechiemà în amintirile mele:

«Basmul meu, boieri dumneavoastră (aveam cu mine pe un Neamţ care nu înţe-

legeà românește) — «basmul meu e cam copilăros: dar pare-mi-se că nu e tocmai fără de folos!»

Așa fù precuvântarea lui și, precum zice bătrânul Omer: «După a lui limbă decât mierea mai dulce curgeà viersul».

«In vremea de demult, pe când oamenii de pe lumea asta, știau și puteau mai mult decât ce pot și știe cei de acum, pe când pruncul de trei zile îți numărà numai într'o clipă toate stelele de pe cer, și vedeà cu ochișorii cum crește iarba câmpului și auzià cu urechile cum sfârăe fusele când toarce păiajinul..., pe vremea de atunci trăià în plaiurile Buzăului, o împărăteasă tare și mare, pe care o chiamă Doamna Neaga. Ea își aveà palatele ei tocmai colo, în codrii Cislăului, unde se văd și astăzi, pe o măgură mare ocolită cu pâraie, temeliile de zid ale cetăței ei, iar grădinile și livezile, în care ea se preumblà când i se făceà urât acasă, își le aveà pe colnicelele Lapoșului, unde stă și acum puțul ei cu colac de peatră, săpat cu slove, pe care, zeu, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le mai pot ghicì.

«Din toți copii câți Dumnezeu îi dase și-i luase înapoi la sine, Doamna Neaga rămăsese, în văduvie, numai cu un fecior

pe care îl iubià ca lumina ochilor. Erà şi drăgălaş,—bătă-l fericeà—puiul de împărat! Mândru ca strălucitul soarelui la ameazi, blând ca razele line şi mângâiase ale lunei, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineţei şi înţelept ca şi întreaga tăria cerurilor. Nu ştià maică-sa nici lumea toată cu ce să-l mai desmierde, atât erà tutulor de drag şi de plăcut,

«De micuţ îl dase Doamna la carte şi când abia începuse tuleiele bărbei să-i umbriască peliţa copilărească, el vorbià pe de rost toate limbile de pe lume, ba încă înţelegeà şi graiurile tăinuite ale paserilor şi ale fiearelor.

«Atunci Doamna, cu inima îngânată între dor şi bucurie, îi vorbì aşa: — «Fătul meu, carte cât a fost, ai învăţat-o toată din scoarţă până în scoarţă; acum, ca să te faci om pe deplin şi voinic cu temeiu, precum se cade unui bărbat şi mai ales unui fecior de împărat, toţi de toate părţile îmi spun că trebue să te duci lumea să o colinzi, ca să încerci şi să ispiteşti vieaţa prin tine însuţi şi să aflì şi mărunte ale lumei, care se vede că în carte nu se poate scrie. Du-te, copilul meu; mergi de vezi şi de învaţă; dar cată a nu te preà depărtà de pe aici; adu-ţi aminte, voinicul meu, că pe câtă vreme

nu te va simţì mama colea în preajma ei, grija, chinul şi mâhnirea din sânu-i nu «vor lipsì».

«A doua-zi, dînzi de dimineaţă, feciorul de împărat, mai mult vesel decât duios, îşi luă ziua bună dela Doamna maică-sa, care se silià, sărmana, pe cât puteà, ca să-şi stăpânească plânsul şi obida ce o înnecau. Erà vesel voinicelul, fiindcă în curţile palatului îl aşteptau ca să-l însoţească în cale o sumă de

boieri mari ai oştilor
puterea domniilor
şi groaza duşmanilor,
toţi călări şi înarmaţi
cu săgeţi, cu buzdugane
şi la brâie cu arcane;
gata 'a merge după soare
să înceapă 'n vânătoare
după urşi şi căprioare,
după pasări gălbioare,
ce sunt bune de mâncare
şi plăcute la cântare.

«Apucară în spre miază-noapte şi trecând pe Scărişoară, unde-i lesne cui scoboară, luară apa Buzeului în sus, tot cântând şi veselind. Răsunau dealurile şi văile şi apele râului pe unde treceà mândru ceată de voinici. Dar când sosiră la înfurcitura Bâscei, acolo unde se aşterne o poieniţă

verde, umbrită de plopi, de stejari şi de fagi, feciorul de împărat deodată îşi oprì armăsarul în loc şi în gura mare strigă aşa către soţii săi : — «Măi fraţi ! vedeţi colo «drept în sus muchea naltă şi pleşuvă a «Penteleului ; acolo am să mă duc, tot în «fuga calului. Cine poate, ţie-se-după mine!» «= Şi dând pinteni sprintenului său fugar, ca un fulger se repezì prin valea îngustă a pârîului. Sub copita pintenogului, petrele scăpărau, apele clocoteau, pulbera în sus se 'nălţà, cu norii s'amestecà, şi-apoi în jos iar cădeà, vălceaua înegurà şi pe voinic mi-l ascundeà cu totul din vederile boierilor, care rămăsese departe, departe în urma lui.

«Trecù el ca în sbor, cu fugarul spumegat, prin valea Rossilor, pe sub muchea Paltinului pela gura Teghi ; sărì ca un zmeu pe deasupra Curselor de peatră ; îşi zărì, ca prin vis chipul oglindit în apele cătrănite ale Ghenunei Dracului, şi printre brazi, printre molifţi, printre afini şi ienuperi, suì mlaca Cernatului până în vârful muntelui. Sburà calul nebun cu coama şi cu nara în vânt ; iar călăreţul, cu minţele răpite de mulţumire, sorbind cu desfătare în piept mirosul răcoros al brazilor şi al florilor, doar că se simţià dus ca vân-

tul și ca gândul, peste stânci, peste verdeață, peste gol și earba creață.

«Când fu la amiazul mare, fugarul stătù locului și feciorul de împărat se trezì singur singurel chiar d'asupra Penteleului. Jur împrejur, cât coprindeà ochiul, zărì numai creste de munți, cari mai mari, cari mai mărunți. Dar mai presus de toți se ridicà creștetul gol, de pe care el privià și vedeà, jos pământul cu verdețile, cufundându-se de toate părțile, iar sus, cerul limpede și senin, scăldat numai în raze de lumină. Soarele dogorià drept d'asupra și în arșița ameazului, pare că contenise ori ce adiere ; nici o suflare nu se simțià, nici un sunet, nici o mișcare.

«Stà mărmurit voinicul ; — nici că mai pomenise el așa tăcere, așa pustiu, așa mândrețe ! — când deodată, pe sub roata aurită a soarelui, se ivì o pasăre măreață, un vultur negru cu aripile falnic întinse. De grabă puse voinicul mâna pe arc, îl încordă și gata erà să repează săgeata, când pe sus auzì vulturul croncănind în limba sa cea păsărească :

„Impărate luminate,
„nu-mi lua zilele toate ;
„Ia-mi-le pe jumătate ;
„că-ți voiu da eu nestemate,
„chiar pieatra zamfirului.
„limpezimea cerului !"

«Feciorul de împărat destrună arcul, minunat de așa cuvinte: iar pasărea, drept mulțumită că o iertase cu vieață, lasă să-i pice din cioc pe oblâncul șelei voinicelului, o piatră de zamfir, mare și frumoasă, limpede și albastră întocmai ca seninul cerului.

«Din ceasul când căpătă această nestemată și o ascunse în sân, nu mai rămase pasere pe cer care să nu fie robită la voința lui. Pentru dânsul, toate zburătoarele, mândrii păunași, sălbăticoși cocori, bufnițe cobitoare, șoimi dârji, găinușe moțate, dumbrăvence cu aripi verzi, pupăze cu creste bălțate, grauri pestriți, sitari, dropii și ierunci, toate picau ca fermecate, când eșià el la vânătoare; iar de se preumblà numai prin codrii și prin livezi, mierlile și privighetorile, pitulicele și stigleții, presurele și sfranciocii, petroșeii și sfredelușii, botgroșii și scatii, țoii, țintezoii și pițigoii, toți îl întâmpinau peste tot locul cu dulcile lor cântări; cucul îi vestià la tot ceasul mulți ani cu noroc, și prigorii, cu pene albastre, îl însoțiau pretutindeni, chiuind și zburând vesel d'asupra capului său.

«Trecù o zi, trecură două, ba mai trecură și alte nouă și voinicelul nu se îndurà ca să se înstrăineze dela mândrele plaiuri ale Buzăului, în care el domnià

acum, cu voie bună, peste toată firea zburătoare câtă fâlfăie sub soare. Noaptea pe la cântători, până a nu se revărsa bine de zori, el erà purces la vânătoare, şi mai adesea seara îl apucà prin păduri, ucigând şi stârpind alde paseri cobitoare ce se arătà numai prin întuneric.

«Rătăcià într'o zi pe culmea păduroasă a Istriţei, — tocmai colo jos, la curmătura dealurilor, sub care începù a se aşterne câmpiile, — când deodată, fără veste, pe la sfinţitul soarelui, se ridică din vale un vânt mare şi turbat, care îndoià fagii, frângeà plopii, zmulgeà ulmii şi clătinà cu urlet tot codrul şi tot muntele. Intr'o clipă norii de pretutindeni la un loc se adunară, negurile se îndesară, şi peste tot cerul se destinse un pod întunecat de fer şi de aramă, peste care treceà şi se învârtià Sântul Ilie, încurându-şi armăsarii cu tunete şi cu plesnete, şi scăpărând numai fulgere şi trăsnete, de sub roatele carului său. Apoi dintr'o năprasnică detunătură, se sparse deodată podul, brăsdat de mii de săgeţi luminoase şi începù a curge pe pământ, o ploaie groaznică,

ploaie cu şiroaie
de făceà păraie;
ploaie cu băşici
de strica potici;

ploaie spumegată
'neca lumea toată;
ploaie de potop
făceà lumea snop.

«Când se mai potolì furtuna, feciorul de împărat cătă a se urnì din scorburea unde stătuse pitulat; dar el nu mai ştià încotro s'apuce, aşa de tare erà, în codru, şi frunza deasă, şi noaptea întunecoasă, şi calea petroasă; pe unde cătà urma umblată, urma erà ştearsă; pe sub atâtea tulpine surpate şi în lapoviţă înecate, pe sub atâtea frunzare căzute, toate cărările se făcuse nevăzute. Nu vedeà, nu auzià, nici în greul pământului, nici în uşurelul vântului; numai când trăgeà bine cu urechea, îi venià din depărtare la auz, chiotul ghionoaei ce'şi ascuţià noaptea ciocul de coaja copacilor, şi miorlăitul cucuvaielor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul besnei; apoi uneori îi treceà repede pe dinaintea ochilor şi câte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădeà din văzduh, cu lungile-i aripe îngreuiate de ploaie.

«Toată noaptea ar fi umblat el fără spor; dar noroc că aveà cu sine pe coteiul lui cel mai bărbat, cel mai priceput, cel mai credincios,

Miclăuş, câne 'nvăţat
ştià seama la vânat;

el apucă spre colnic,
uşor, sprinten şi voinic;
tot spre vale se lăsà,
şi cărarea căutà,
botul prin iarbă vârând,
urmele tot mirosind.
Urma 'i 'ci, urma 'i colea!
Miclăuş n'o mai perdeà,
Pr'intuneric o simţià,
Noaptea 'ntocmai ca ziua.

«Astfel, cu câinele călăuză bună, voinicul apucă d'alungul în jos, valea Orgoaei. Prin volbura apelor ei, se rostogoliau acum cu vuet, rădăcinile de copaci şi bolovanii de peatră, surpaţi dela munte. Şi câinele şi stăpănu umblau încet şi cu sfială pe costişul lunecos; dar când ajunseră tocmai d'asupra priporului de unde se văd, în poală, urmele unei cetăţi de Uriaşi şi brasda vladnică a Troiannlui, Miclăuş stătù în loc mârăind, ca în preajmă de vânat. Voinicelul sticlì ochii. Flăcăraie alburii ieşiau pe acolo din pământ şi sburau d'asupra tainiţei unde stătură ascunse, atâta mare de vreme, comorile cele dela Petroasa, cloşca cea vestită cu puii ei de aur; dar la lumina sclipitoare a văpaielor, vânătorul zărì, printre ierburi şi petroaie, căpăţâna lungăreaţă a unui dihor care, cu ochii răsleţi, cătà drept la dânsul. Trupul şi coada, dobitocul îşi le încolcise, le făcuse

ghem, în faţa coteiului, cum făc dihorii când n'au loc de scăpare în vizuinele lor de sub pământ. Voinicul nostru erà gata să asvârle într'nsul ghioaga lui cu ţinte poleite ca să-l prăpădească, când dihorul îccepù a chiţăì în limba lui de lighioană şi a ztce :

„Impărate luminate,
„Nu'mi luà zilele toate;
„Ia-mi-le pe jumătate;
„Că'ţi voiu da eu nestemate,
„Chiar peatra smarandului,
„Verdeaţa pământului!.

«Feciorul de împărat, aducând-şi aminte cât de bun augur îi fusese asemenea vorbe din graiul vulturului, lăsă ghioaga jos şi gonì câinele în lături; iar lighioana, bucuroasă de a se simţì scăpată, începù să râcăe ţărâna cu labelc şi scoase dinaintea voinicului o piatră de smarand, mare şi frumoasă, de strălucià verde şi râmurată ca spicul crud al grâului, ca rodul pământului.

«Atâta fù voinicului până ce ridică de jos smarandul fermecat şi-l băgă în sân; şi-apoi de atunci înainte toate jivinile câte se tărăsc prin ţărână şi câte se ascund pe sub pământ, toate îl cunoscură pe dânsul de stăpân. Viezurii cu perii suri, lungi şi

drepţi ca ţepele, şi bursucii somnoroşi, cari ies numai noaptea din vizuini ; şderii pădureţi cu blana ruginiă, deasă, moale şi frumoasă netezită, şi vidrele colţate de pe malul bălţilor ; nevăstuicele cu trupu prelung şi mlădios şi cu guşe albe, care se furişează printre răzoare, vânând cuiburi de păsărele, şi veveriţele şugubeţe, cu coada vâlvoiu, care sar sglobii pe crăcile copacilor, ronţăind alune, ghindă şi scoruşe ; pinţele cu labe scurticele la pept, iar la spate cu picioroange, care, când umblă, se saltă ca locustele, şi căţeii pământului, — de le zice şi şuiţe, — cari scot capul la ameazi din găuri, ca să latre la soare ; apoi mişunii cei gropanele pline de grâne, şi şobolanii din smârcuri ; toate lighioanele, până şi cârtiţele orbeţe şi arici ghimpoşi, ba chiar şerpi, guşterii şi şopârlele, toate i se arătau lui în cale, sau ca să-l slujiască la vre-o trebuinţă, sau ca să peară de mâna lui, câne aveà plăcere de vânat. Cu dânsul vulpile îşi cheltuiau de pomană şi viclenia minţii şi iuţeala piciorului, căci de fiecare minciună a vulpei, el aflà prea ləsne mijloace o mie ca să-i viă de hac. Apoi şi cu ursul cel mai sălbatic, el îşi făceà jucărie ; fără secure, fără cuţit el intrà semeţ în viziuna lui, se luà cu dân-

sul la luptă dreaptă și în totdeauna ursul cădeà mort la pământ.

«Astfel prin văzduh, astfel pe sub pământ, el erà mai tare, el erâ mai mare; de aceia și traiul lui erà acum și mai mult pornit pe vânătoare.

Când feciorul de împărat treceà pe dealul Balaurului, d'a stânga Slănicului, lighioana cea înfricoșată, cu o falcă în cer și cu alta în pământ,

Șerpoaică cu solzii verzi,
—să n'o vezi să n'o visezi! —

de grabă se zvârcolià, se pitulà și se afundà până la gurile iadului, ca să nu o vază viteazul vânător, să nu-i reteze cu paloșul, șeapte capete și să nu-i stingă șeapte suflete. Oricât de mult se silià dânsul ca să-i apuce înainte, iazma iadului prididià cu fuga și voinicul rămâneà mereu să-și scoată necazul pe păsările cerului și pe lighioanele pământului. Da zi peste zi și nu puteà nemerì.

«Așa mai pățì într'o noapte; și a doua zi, de ciudă și de mânie, se pornì de pe dealul Balaurului în jos, când abià se mijì de ziuă, și ajunse deodată cu zorile, când se deschideau florile, la valea stearpă și pustiă a Piclelor de glod.

«Dacă nu știți și n'ați văzut, să vă spui

eu că acolo şi-a aşezat Necuratul cazanele cu catran şi cu smoală clocotită: pe sub pământ gâlgâie şi fierbe glodul noroios, mai rece decât ghiaţa, mai negru decât ceaţa; apoi, pe guri căscate prin tot ocolul acelei văi fără de scursoare, ţâşneşte tina în sus, când de o şchioapă, când de o palmă, când de un stânjen şi mai mult; la fiecare gură împrejur s'a durat muşuroiu, şi balele cătrănite pe care Ucigă-l-toaca le scuipă din văgăune, se scurg năclăite d'alungul moviliţelor, se adună în nomol, se usucă de vânt, se crapă de soare şi aştern tot fundul văii cu o humă sură şi jilavă, pe care nu se prinde, Doamne fereşte! nici troscot, nici ciulini.

«Când, de pe culmea vecină, feciorul de împărat făcù ochii roată d'asupra văii urgisite, el văzù o biată căprioară rătăcită, călcând cu sfială prin nomolul urâcios al mocirlei; mai departe, o fiară sălbatică, un râs sta stârcit la pândă; părul de pe dânsul, lung şi subţire, alb şi cu pete negre, se zbârlise în sus; urechile-i ţuguiete cu pămătufuri de peri negri la vârf, se ridicase drepte, şi ochii lui, vii şi pătrunzători ca ochii de femeie, scăpărau scântei. Numai în două trei sărituri de pisică, el ajunse căprioara, se acăţă cu ghiarele de peptul ei, îşi înfipse dinţii în beregată şi

se gătià să-i sugă cu desfătare sângele din vine, când voinicelul învârti repede praştia cu să o isbiască în fieara. Dar ochii râsului, care văd şi în miezul petrelor, zăriră ce i se gătià; el se smulse dela pieptul căprioarei şi începù să latre în limba lui de fiară:

„Impărate luminate,
„nu'mi lua zilele toate;
„ia-mi-le pe jumătate,
„că'ţi voiu dà eu nestemate,
„chiar piatra rubinului,
„colcotirea sângelui!"

«Şi-acum pentru a treia oară, feciorul de împărat iartă vieaţa râsului, precum iertase pe a vulturuluì, precum iertase pe a dihorului; el strânse praştia pe mână, iar fiara, veselă şi mulţumitoare că scăpase cu zile, scăpără din ochii ei o piatră de rubină, mare şi frumoasă, roşie şi viie, mai roşie decât para focului şi întocmai ca sângele voinicului.

«Când o luă voinicul în mână şi o băgă în sân, pare-că îi mai crescù de o schioapă inima într'însul. De acì înainte toată firea cu suflare era prada lui. Toate fiarele pe cari iuţeala sângelui le împinge în fuga lor a se aşterne pământului ca iarba câmpului la suflarea vântului; toate cele,care trăesc

trăesc din vărsarea sângelui; toate câte din sânge își iau puterea și prin sânge o și pierd; toate se supuseră și ele la voințele voinicului, ca pasările cerului, ca lighioanele pământului.

«Dinaintea unui așa minunat vânător,

cerbii de la munte
plecau a lor frunte;
mistreții colțați
cădeau împroșcați;
capra săltăreață
nu scăpà cu vieață;
lupii din pădure
picau sub secure;
iepuri fricoși...»

Cam pe acì ajunsese cu povestea Bisoceanul meu, când deodată auzirăm, la spatele nostru, o detunătură de pușcă, urmată de un *Donner-Wetter-Saperment!* exprimat cu o energie de adevărat grenadir keșarokrăiesc. Ne întorserăm iute ochii îndărăt; dar nu mai erà nimeni; tovarășul meu Neamțul se făcuse nevăzut.

— «Sărăcuț de maica mea!»—strigă din băierile inimei Bisoceanul,—s'a repus domnul «*Ininger*».—(Acest fel găsise el cu cale ca să localizeze titlul de «inginer» al tovarășului meu).

Alergarăm de grabă la locul de unde venise zgomotul și sub o tufă, găsirăm pe

Neamţu răsturnat pe spate, dând din mâini şi din picioare ca să se scoale; alături erà puşca lui din a cărei ţeavă ieşià încă fum, puţin mai departe se tăvălia o păsărică, printre fulgii ei risipiţi pe iarbă. Calul, de pe care căzuse inginerul, se zărià departe în vale; cu şaua pe dânsul, el apucase, vesel şi în goană mare, drumul casei, lăsând călăreţului libera facultate, sau de a-şi urmà calea cu orice alt mijloc de locomoţiune.

— «Bine prietene,—zisei în sfârşit eu păţitului, după ce constatarăm că nu se află în nici o primejdie,—«fă-mă să înţeleg mai «întâi, cum ai căzut de pe cal?—Apoi pen«tru ce ai tras cu puşca?—In sfârşit pen«tru ce te-ai depărtat de noi?»—La toate aceste întrebări, el nu aveà alt răspuns de cât:—«Asta, zău, nu ştiu!».

Călăuzul nostru nu era mai puţin curios decât mine ca să afle cum se petrecuse lucrurile; dar el cel puţin găsià însuşi pentru toate, câte un cuvânt de răspuns şi de mângâiere.

Dar neamţul se apără că el n'a tras de fel cu puşca s'a tras singură şi că, din aceia, calul speriăndu-se, a sărit şi l'a trăntit jos, unde l'a şi lăsat fără ruşine nici păcat.

— «Lasă, Domnule; nu e nimic, că ai

«căzut pe spate şi te-ai rezimat în coate. «Rău erà dacă cădeai pe brânci, că puteai «nasul să ţi-l frângi».

Căutând apoi prin iarbă, el dete peste păsărica rănită şi jumulită, care, sărmana, se svârcoleà ca vai de ea; erà o biată ciocârlie. Bisoceanul luând-o, în mână, cunoscù îndată că erà ucisă, nu de alice ci de ciocul gaiţei:—«Cu bună seamă, Dom«nule, dumneata ai vrut să tragi în pasă«rea răpitoare şi nu vei fi nemerit-o; dar «lasă, că nu e nici o pagubă; vânatul cel «bun tot al domniei tale a rămas. Vorba «românului: nu e pentru cine se găteşte, «ci pentru cine se nimereşte.»

— «Lasă, Domnule, că şi aşa e bine!»— zicea Bisoceanul.—«Dumneata tot nu rămâi «păgubaş, că şi dacă n'ai dat în vânat, vâ«natul ţi-a picat din cer jumulit gata. Şi-a«poi despre căzătură, să n'aibi vreo mâh«niciune, că pământul nostru românesc e «bun de obrânteală;

Cine cade pe el jos
se scoală mai sănătos.

Şi într'adevăr, Domnul *ininger* se ridicase teafăr şi fără vătămare. Se vede că somnul îl podidise pe când Bisoceanul îmi povestià basmul, pe care el nu-l puteà pricepe, şi astfel, pe nesimţite, rămăsese în

urmă de noi. Pe când dar Neamţul moţăià călare şi calul îşi urmà calea în tihnă, o veselă ciocârlie se legăna prin aer, ciripind la soare, întocmai ca şi ciocârlia cea din graţioasele strofe ale *glumei* vechiului poefrancez Ronsart, cel de viţă românească:

Hei! Doamne mult îmi sunt dragi
plăcerile dulcei tale vieţi,
ciocârlia, care despre amor
cânţi dinzi de dimineaţă,
scuturând în aer roua
cu care e stropită pana asta!
mai nainte ca soarele să răsară
tu înalţi trupu'ţi spălat
spre a-l şterge de nuori,
clătinându-ţi aripele mărunte
şi săltându-te în mici sărituri,
Tu spui în aer aşa dulci cântări
în a ta veselă ciripire,
încât ori ce amant ar dori,
când te aude cântând primăvara,
ca tine să fie păsărică.

S'a întâmplat însă ca, în loc de poetici amanţi, ciocârlia noastră să fie auzită numai de o gaiţă flămândă şi, în cazul de faţă urmaşul Banului Mărăcine se vede silit să treacă lyra în mâna strămoşului său Virgiliu, ca să sfârşească această istorioară.

Pasărea vrăjmaşe se repezi, zbierând prin aer, ca să prindă pe cântăreaţă, şi aceasta, mititica, în zadar cearcă să-i scape prin

fugă. «Pretutindeni unde dânsa, fugind ușurică, tăià văzduhul cu aripile ei, iată și dușmana, cruda gaiță o urmărià cu chiote mari prin aer».

La țipetele de bucurie ale gaiței, la văitările sărmanei ciocârlii, somnorosul, plecat pe oblâncul șelei, tresărì și, în mișcarea-i zăpăcită, îi căzù pușca de pe umeri; cocoșul se lovì de scară; umplutura se descărcă cu zgomot; gaița și calul se speriară amândoi deodată; una lăsă prada să-i pice din cioc; celălalt trântì jos pe călăreț, și astfel vânătorul fără voie și vânatul neașteptat se întâlnì alături, pe iarba verde a plaiului.

Dar calul, ca și gaița, își văzù de calea sa și tovarășul meu rămase pe jos. De aceea și Bisoceanul, cere erà cam atins în amorul său propriu de povestitor, prin somnul inginerului, îi spuneà drept mângâere:—
«Vezi, Domnule *ininger*, dacă dumneata
«știai românește și ascultai la basmul meu,
«nu erai să pați atâtea nevoi! Dar fie!
«când este vorba despre vânătoare, apoi
«poți să te lauzi că ești născut cu tichia
«în cap, și

Vânătorul norocos
umblă bucuros
pe jos.

Astfel ne urmăriam calea spre Bisoca,

II

Eram acum tocmai pe culmea dealurilor sub care se adăposteşte, ca într'o copae, satul Bisoca. Gata a cârmì la dreapta, ca să coborîm în sat, aruncai împrejurul meu o lungă şi mulţumitoare privire, voind să-mi iau astfel ziua bună dela întinsele privelişti ale plaiului, mai înainte de a le perde cu totul din vedere.

Soarele apuneà drept dinaintea noastră ; cercul lui roşiatic scăpătase până pe zarea orizontului şi razele-i, calde şi senine, pare că se aşternuse peste tot şesul răsăritean al ţărei, care ni se destindeà acum sub ochi. De pe acest tăpşan culminante de unde munţii Săcuieni cotesc spre ţara Vrancei, tot Bărăganul, tot câmpul Brăilei, tot şesul Galaţilor, cu matca Râmnicului, cu valea Buzăului, cu lunca Siretului, toată acea lată şi oablă câmpie se arătà scăldată într'o lumină gălbue şi lucioasă, ca faţa unei uriaşe sinii de aur ; printr'însa, liniile şerpuite ale rîurilor se desprindeau ca fire creţe de beteală argintie, iar suprafaţa netedă a apelor sărate din Balta-Albă şi din Balta-Amară oglindiau ca nişte ochiuri de sticlă, ferecate în mijlocul dauritei table. In depărtarea cea mai afundată,

dealurile dobrogene, tivite cu aburoasa cordea a Dunărei, încingeau, ca cu un cerc plumburiu, acest curios tablou, al cărui aspect devenià cu totul fantastic, prin neobișnuite și metalice reflexe.

Mai aproape de noi însă, sub forme și cu colori mai reale, se vedeau, pe vârful Bisocei și pe al Ulmușorului, mari petroaie sure și murgi, unele grămădite la un loc ca turme de vite adunate la repaos, altele risipite prin livezi, ca vacile când pasc pribege. Apoi, sub aceste muchii, la stânga, pământul se lăsà la vale, în costișe și pripoare gradate, până se cufundà în jghiaburile mult umbrite ale Râmnicului și Râmnicelului; tot pe acolo, la locul ce se zice între Râmnice, se zăriau încă poenile fragede și verzi ale Năculelor, adăpostite sub stâncile roșcate, care se numesc Petrele-Fetei; și în fund de tot, înălțându-se în albăstreala înnegurată a cerului, se pierdeau culmile păduroase ale Steșicului, învelite în umbre viorii, civite și negre.

Preumblându-mi ochii, când peste șesul cu străluciri și scânteie, când prin munții cu tainice și răcoroase raze, mă așezasem pe un bolovan de piatră și așteptând să dispară cu totul soarele, nu mă puteam sătură de asemenea priveliști, ce nouă, orășanilor, ne este dat arareori a le vedeà;

dar călăuzul nostru ştià că noaptea are să vie iute şi că scoborîşul până la sat ne va cere, prin întuneric, poate o oră şi mai bine ; de aceea el ne îndemnà să ne pornim îndată, şi drept mângâiere, îmi spuse că are tocmai vreme ca să isprăvească şi basmul cel cu Feciorul de împărat, norocos la vânat, până vom sosì de vale.

— «Bine zici, bădiţă ; — îi respunsei ; — «negreşit că trebue să mi-l spui tot, dacă «mai este : Dar stăi ! unde rămăseseşi ?.... «pare că începuseşi a îndrugà o şiretenie «de lighioane ca cea din hora dăsgovelei :

Ursul cu cercei
umblă după miei.
Lupul cu cimpoi
umblă după oi.
Vulpea în papuci
umblă după curci.
Şi-un iepure schiop,
într'un vârf de plop,
treeră la bob.

«Aşa este ?

— «Cam aşa, dar iar nu prea, — îmi răspunse munteanul pierzându-şi oarecum sărita, în urma glumei mele de care mă şi căiam, şi scărpinându-se la ceafă ca omul care stă la îndoială. — «Pe semne, boierule,» — adăogì el, — «ţi s'a făcut urît unde am tot spus anume toate soiurile de păsări şi de jivine care trăesc pe la noi,

la munte. Dar de! ce să-i fac eu, dacă așà e basmul? Va să-l spui și eu după cum este șartul și datina lui. D'acum înainte însă nu mai avem nimic a face cu lighioanele cele cu patru picioare, nici cu cele multe zburătoare; destul nnmai să vă fie în știre că Feciorul de împărat nu aveà seamănul său pe lume la ale vânătorii. Când d'abia da cu gândul să facă vre-o izbândă la vânat, voința pe dată i se și împliniă; d'aceia și lumea întreagă când pomeniă despre dânsul, nu-i ziceà într'altfel pe nume, ca: Feciorul de Impărat, cel cu noroc la vânat.

«De va fi stat o lună, sau un an sau doi, petrecându-și vieața fără alte nevoi decât numai cu plăcerea și cu mângâierea de a prinde și de a ucide fiare pădurețe și păsări cântărețe, cine va ști, spună-o. Pe noi ceștia, plăiași și vânători dela munte, atâta ne taie capul că omul la vânătoare, fie pe ger și ninsoare, fie pe năduf de soare, nici nu prinde veste ca ce timp mai este, nici nu vrea să știe cum are să-i fie, nici nu bagă'n seamă la muncă de-l chiamă, nici că ia aminte de orice cuvinte, ci vesel omoară vremea care zboară, fără griji trăește, pe pământ domnește, și e la vânat ca și împărat.

«Acum, dați și domniavoastră cu soco-

teala, dacă chiar nouă, — nişte bieţi păcătoşi plini de trude şi de nevoi, — vânătoarea ne oţeleşte sufletele şi ne răpeşte minţile, apoi ce încântic de fală şi de vitejie trebuie să fi fost pe voinicul fecior al Doamnei Neagăi! Vesel şi voios la inimă, ager şi vârtos la trup, el zâmbind ieşià dimineaţa din palatele părinteşti, zâmbind se înturnà seara la maică-sa înapoi. Aşa vieaţă, lină şi neturburată, doar că în raiu poate să mai fi gustat cinevà.

«Dar grijile şi mâhniciunea lăsat-au vreodată multă vreme pe om fără ca să se lege de capul lui? Firea omenească aşa este ea dela Dumnezeu osândită, ca să nu plutească neîncetat uşor, ca fulgul pe apă, şi să nu calce mereu tot pe căi desfătate. Căci acolo unde este poiana mai înflorită şi cu frunzari acoperită, acolo e şi cursa priponită. Dai într'însa fără ca s'o vezi: te apucă, te glodeşte şi uneori chiar de rea nu vrei să o crezi.

«Ia să vedeţi acum în ce fel păsul aveà să-l ajungă pe voinicelul nostru, şi cu ce gingaşe amăgiri aveà să-i sece puterile şi să-i stingă fericirile.

«Intr'o seară ca cea de astăzi, pe la apusul soarelui, ca acum, el şezuse să se odihnească pe unul din petroaiele măcinate de pe dealul Ulmuşorului, tocmai d'asupra

gârliciului de piatră, căruia îi zicem noi grajdul Zmeilor, fiindcă acolo se adăpostiau adinioară, în vremea de demult, fiarele cele aripate. Şedeà el şi priviá în jos cum negurele întunecau treptat văile şi culmile, când văzù trecând încetinel pe d'asupra capului său, o porumbiţă, uşoară şi albă ca spuma laptelui la mulsoare, ca florile crinului de rază de soare. I se făcù dor de acea păsărică şi ca s'o prindă de vie, puse mâna în sân, la zamfirul cel fermecat; dar ea, uitându-se la dânsul cu ochi dulci, fermecători, gungunì galeş în limba ei cea păsărească, şi-i zise:

„Ah, voinice, voinicele.
„nu oprì căile mele;
„ci te ia dupe-al meu sbor;
„căci; cu sânul plin de dor,
„te chiamă să-ţi facă dar
„un scump, alb mărgăritar
„mândra Fată-a pietrelor
„din valea Năculelor.

«Aceste cuvinte, aşa dulce şoptite, deşteptară în inima voinicului un freamăt necunoscut; în sânul lui se aprinseră dorinţe nedeslușite, pe care până în ceasul acela nici în vis nu le încercase. Fără de a mai stà să cugete, el se ridică iute în picioare; sângele i-se încinsese ca focul prin vine; peptul îi svâcniá; în tot trupul simţiá un

avânt neînstrunat ce-l pornià să meargă supus și ascultător la chiemarea porumbiței. Urmărind cu piciorul pe uscat sborul ei lin — cumpătat, el scoborà văi, suià dealuri, străbăteà păduri, treceà lunci și pâraie, și de ce umblà, pare că mai ușor pășià. Când raza cea mai târzie a soarelui se prelungeà sfieață pe foițele ierbei înflorite din poiana de sub stâncele Năculelor, păsărica se oprì pe o răsură îmbobocită și cu grai dulce cântător, strigă așa:

„Tu ce plângi în stâncă
„la umbră adâncă,
„ieși acum din piatră,
„albă, dalbă fată,
„vie și frumoasă,
„blândă, răcoroasă,
„cu chip luminos,
„cu trup mlădios,
„cu par aurit,
„pe umeri leit,
„eși, Fată, din poartă
„să te vază-odată,
„scumpul tău ursit;
„căci iată-l sosit!

«Ca un vis, ca o părere, se coborî de pe stâncă, mândra albă fată, naltă, mlădioară ca o trestioară, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptă din soare întocmai ca Ileana Cosinzeana. De frumoasă ce erà, de albă ce s'arătà, la soare puteai cătà, iar

la dânsa ba! Cine îi vedeà mersul, cine îi zărià chipul, cine-i auzià glasul, nu puteà să o priviască și să nu o îndrăgiască, nu puteà să o auză și să nu i se încrează.

«Cu zâmbetul gingaș pe guriță, cu ochi galeși și pătrunzători, venià mândra cam descinsă, pășind ușor și legănat prin earba moale și deasă a pajiștei. Ea se oprì dinaintea voinicului și, arătându-i între degețele, un bob măruntel de mărgăritar, alb, curat și luminat ca laptele la mulsoare, ca floarea crinului la soare, ca dragostile de fată mare, ea, cu viers dulce femeesc, care mai lesne decât săgeata străpunge inima voinicului, îi grăì, răzând, așa:

„Dați-l-aș și nu l-aș da,
„că mă tem îl vei uità
„când la vânat te tot plimbi! —
„Ba l-aș da, de vrei să-l schimbi
„cu piatra zamfirului,
„limpezimea cerului,
„cu piatra smarandului,
„verdeața pământului,
„cu piatra rubinului,
„colcotirea sângelui".

«Feciorul de împărat rămăsese uimit ca dinaintea unei năluciri încântătoare. Nu știà bine dacă este deștept sau dacă visează. Nu-i vineà să deà crezământ nici vederilor, nici auzului; și că toate acestea,

zâna ce-i stà în faţă îl privià cu ochi fermecători, aruncând prin tot trupu-i, când aburi fierbinţi, când fiori de ghiaţă; vorba ei îi răsunà până în suflet, dulce şi înduplecătoare. Pe când ea cătà la dânsul şi zâmbià, lui i se nălucià pare că câmpul înflorise şi cerul se luminase, iar când ea deschise gura ca să-i vorbească, pentru dânsul, munţii răsunară, apele se turbùrară, brazii se scuturară, codrii se treziră, frunzile şoptiră, stelele sclipiră şi în loc se opriră. Atunci vieaţa, să i-o fi cerut dânsa, gata şi bucuros erà el să i-o deà, numai ca mereu să poată privì la ea, numai ca în veci să o poată auzì.

«De grabă scoase din sân câte-şi trele nestematele fermecate, care până atunci fusese şi toată puterea şi toată bucuria lui, şi, fără să se mai gândească, fără să se îndoească, le aruncă cu mulţumire în poala drăgălaşei copile. Buzele ei fragede şi rumeoare se resfoiră într'un râs de nebunatică bucurie, şi apucând mărgăritarul între dinţii ei, albi şi mărunţi ca şi bobul nestemat, îl puse binişor pe buzele voinicului, într'un dulce şi lung sărutat.

«Atunci umbrele călduroase şi bălsămite ale nopţei de vară ascunseră în negură şi în tăcere pe fericiţii miri; singură, porumbiţa cea albă îi desmierdà prin întu-

neric, când cu vesele cântări, când cu blânde văietări ; dar când răsăriră zorile, deodată cu florile, porumbiţa amăgitoare şi la dragosti îndemnătoare, peste ţări şi peste mări sburase, prin văzduh se depărtase, fugind ca să nu mai vie, şi luând cu sine în vecie, scumpul, feciorescul dar, bobul alb de mărgăritar.

«Zile şi nopţi, luni şi săptămâni trecură. Feciorul de împărat şi Fata din piatră trăiau înstreinaţi de lume, singuri singurei, el numai cu dânsa, ea numai cu el, şi altă grijă nu purtau, altă plăcere nu gustau de cât ale dragostelor lor. Cercuind lumea întreagă în poeniţa înflorită şi cu frunzari acoperită de sub Petrele fetei, voinicul năpustise codrii, urâse isbânzile vieţei sale de mai nainte. Vânătoarea erà uitată ; inima lui se scăldà acum toată în desmierdări noui şi necumpătate. Pasări, fiare şi lighioane trăiau de el oropsite ; toate se înstrăinase şi se lepădase de a lor sburdalnică stăpână ; nici una nu-l mai cunoştea, nici una nu-l mai ascultà ; dar nici lui, nesocotitul, de ele nu-i mai păsà. Arcul şi săgeţile, ghioaga şi praştia stau aruncate la pământ: rugina şi putregaiul se lipise de ele şi le rodeau puterea. Aşa feciorul de împărat, uitând vitejia vânătorească, uitând şi casa părintească, şedeà

ziua și noaptea lungit moale pe covoare și cu capul în poala copilei, se uità cu ochii în ochii ei, îi sorbià suflarea de pe guriță și-i cereà mereu să-l desmierde cu cântecele ei.

„Cântă-ți, mândro, cânticul,
„că mi-e drag ca sufletul.
„Cântă, scumpul meu odor!
„Ici cu tine-aș vrea să mor!"

«Dar muierea tot muiere! Dă-i ce-ți cere că o să te certe de ce i l-ai dat. Cu încetul cu încetul, începù fata a luà seama că sufletul voinicului se înmuiase de dogoreala dragostelor femeiești; acum îi păreà rău și-i venià ciudă că iubitul ei nu mai erà ca mai nainte, vitejelul plaiurilor, căruia lumea îi zicea cu laudă: Feciorul de Impărat, cel cu noroc la vânat! In zadar îi cântà ea, cu viers dulce fameiesc, mândru cântec haiducesc; în zadar îl rugà să se trezească din traiul lânced și trândav în care îl cufundase viața de iubire; în zadar îl tot îndemnà ca să iasă cu dânsa din pustietate, ca s'o ducă să vază lumea. El în brațe o strângeà, dulce o desmierdà, și așa îi tot vorbià:

„Facă lumea ce va face
„noi trăim aci în pace,
„cum ne drag și cum ne place!

„Zică lumea ce va zice;
„fericirea de aice
„tot nu poate să ne-o strice!
„Spue lumea ce-o voi
„noi aci cât vom trăi
„fără griji ne vom iubi!“

«Dar urîtul, urîțul cel pocit, boala cea fără de crezământ, care din plăceri trezite încolțește, sufletul îl amărește, ca doruri se hrănește și la noui plăceri râvnește, urâtul cel urgisit, care se usucă și topește, mereu și necurmat în inima copilei se prefirà și pe fiece zi mái adânc o pătrundeà, în ea silnic se încuibâ, mai amarnic o rodeà. Feciorul de împărat vedeà și simțià toate; dar leac sie-și nu-și știà găsì. Fata umblà mai adesea razna prin păduri și prin livezi cu fruntea 'nourată, cu fața lacrimată și când se întorceà la soțul ei și-l găsià văitându-și triștea, lungit sub tulpina brazilor, ea îi ziceà plângând și suspinând:

— „Scoală dragă; scoală frate!
„nu mai tot zăceà pe spate,
„că mi-am urît zilele,
„mutând căpătâiele,
„când la cap, când la picioare,
„când la umbră, când la soare.

— „Of! dragă, iubita mea!
„nu pot, nu pot, chiar de-aș vrea;
„boala mea nici că s'o duce.
„pân'ce tu nu-mi vei aduce

„mură-albastră și amară,
„sloiu de ghiață 'n miez de vară.

— „Of! dragă iubitul meu,
„ajutați-ar Dumnezeu!
„eu toți munții i-am călcat,
„mură-albastră n'am aflat,
„sloiu de ghiață n'am găsit,
„că pământu-i încălzit.

— „Fetișoară din Buzău,
„mură-albastră-i ochiul tău
„care mă ucide rău;
„sloiu de ghiață netopită
„e chiar inima-ți răcită
„și de mine deslipită".

«Când ajunge inima să fie sleită de dragoste, apoi curând piere și mila. Fata din piatră, sătulă și de pustiul munților și de iubirea singuratică, visà acum noaptea și se gândià ziulica întreagă, la locuri desfătate și pline de lume, la orașe cu sgomot, cu petreceri și cu veselii, la cetăți unde toți să cate la dânsa cu dor și cu drag, și dânsa cu mândrie la toți să se arate frumoasă și împodobită în haine trufașe și în petre nestemate. Destul, destul, își închisese ea tinerețele în depărtări, de lume înstrăinată destul gustase plăcerea iubirilor tăinuite Acum inima-i sburà, ca fluturele dupe lumină; sufletul ei cereà zgomotul veseliilor strălucirea averilor, vâlva trufiilor. Astfe

de dorințe îi frământau mereu mințile, și stim cu toții că ce se naște în cap de muiere, într'însul neistovit nu pere.

«Intr'o dimineață când feciorul de împărat se trezi din somn, îngreuiat de lângoare și de inimă-rea, Fata din piatră pierise de lângă dânsul. O așteptă să vie la amiazi, o așteptă să vie seara; dar umbra molifților se așternù încetinel d'a lungul pajiștei, scăzù și crescù iarăși, dovedind scurgerea vremei, și nimeni, nimeni nu venì.....

«Atunci pricepù dânsul că copila a fugit și'n păduri l-a năpustit; atunci văzù bine că puica a sburat, s'a dus și pe dânsul l-a răpus. Atunci în lăuntrul lui se făcù adânc întuneric; în pept, inima-i zdrobită, se încolăcia ca crâmpeie trunchiate de șearpe veninos. Ziua la soare, el se frământà în durere: noaptea la stele, din ochi îi picurà izvor de plânsoare, și la tot ceasul, noaptea ca și zioa, zioa ca și noaptea, glasul lui duios răsunà prin codru:—«Doamnă «a inimei mele, stăpână a acestor locuri! «de ce m'ai părăsit? Unde te-ai dus? Ah, unde?.....

«Iși aduceà aminte d'ale ei dalbe frumuseți, d'ale ei dulci cântări, de zilele fericite pe când glasul munților și al apelor respundeà cu vesel susur la glasul copilei;

pe când ea umblà legănându-se, gingaşă şi uşoară, pe verdeaţa livezilor; pe când ea tremurând, scuturà de pe cosiţele-i bălaie, zăpada mai puţin albă decât peliţa ei. Atunci inima lui, cu suspine, întrebà în zadar pe codrii şi pe stânci: «Unde şi «în ce ţară va mai fi acea mândră floare, «acea drăgăstoasă romancă, cu faţă albă «ca crinul, cu glas încântător de zână?.... «Numai rîul acuma, numai apele, când se «clătesc, răspund cu vuet la gemetele mele... «Ah! unde mai sunt, stăpâna mea dorită, «ah! căci numai sunt chiar şi viscolile de «odinioară!»

«Dar toată jalea lui erà în deşert; ce a fost verde s'a uscat; ce a înflorit s'a scuturat. Intr'acele plaiuri, în care el găsise mai întâi mulţumirea, vânând şi prinzând cu nepăsare păseri de pe cer şi fiare de pe pământ; în acele dumbrăvi unde apoi îşi aflase fericirea la sânul drăgălaşei fecioare, acum totul erà veşted, totul erà ofilit, totul se îmbrăcase într'un giulgiu de ger şi de întristare. El cercă să ridice dela pământ arcul şi săgeţile, ghioaga şi praştia; dar armele erau ruginite, puterele-i erau slăbite, ochiul vedeà turbure la ţintă, braţu-i nu mai ştià să nimeriască ţelul. Deodată cu nestematele perduse şi farmecul lor puternic; Fata din piatră le

luase cu dânsa ca să facă cu ele cercei și ghiordane; iar el, sărmanul, el își aduceà atunci aminte, cu dor şi cu jale, despre locul unde născuse, despre căminul unde crescuse, despre măicuța dulce care pe sânul ei îl legănase, despre toate bunurile, toate averile și toate mulțumirile pe cari le pierduse. El se îngrozià văzându-se ajuns a rătăcì, ca un suflet călător și fără tărie, prin locașele sălbatice ale fiarelor, a cercà prin codri și prin pustii năluca fericirilor, și inima-i sângerà, răsipită în târzii și zadarnice căințe.

. . . .

«Câți alții pe lume își văd, ca dânsul, virtutea și norocul spulberate prin nesocotința lor! Când e omul tânăr, el nu știe, biet, să prețuiască bunurile cu care Pronia cerească, mumă darnică și iubitoare, l'a înzestrat. Se îmbată de veselia juneței, de farmecul frumuseților, de plăceri trecătoare, de zburdări amăgitoare, și, dacă într'acea beție, își perde sau își răsipește nestematele odoare cu care îl împărtășise soarta, curând, curând în urmă, îl ajunge și ceasul amarnic al căinței; s'apoi, după dânsul, se cască, întunecos și rece, tăcutul, pustiul mormânt!

«Așa! vă veștejiți voi toate, plăpânde flori ale vieței, tinereți, iubire, plăceri,

trecători frumuseţi, — frumuseţi, dar din cer, pe care cerul pizmaş îndată ni-l răpeşte, — în grabă vă ofiliţi şi periţi toate, dacă printre voi doară, nu se prefiră vre un fulger cu arsură, vreun fior de nemurire! Cată cu un ochiu de milă la cea tinerime de rând ce, în toiul frumuseţelor, trăieşte în desmierdări şi în desfătări se îmbată... Când va golì până la fund paharul cu încântările, ce o să se aleagă dintr'însa? Cine o să mai ştie de ea?... Groapa, care o aşteaptă, o va înghiţì întreagă. Tăcerea de veci o să stingă după lume, cu a ei fiinţă, ş'ale ei sterpe iubiri!»

. . . .

Lacrămile de căinţă şi duioasele cugetări ale Feciorului de Impărat, cel ce fusese odinioară norocos la vânat, mă pornise şi pe mine pe triste gânduri; îmi veniau acum, unul după altul aminte, atâtea falnice visuri ale juneţei mele, care, împreună cu anii cei repezi, s'au nimicit în zadarnicul deşert... căci repezi, vai! repezi se strecoară anii! . . . .

. . . .

Dar erà noapte în toată puterea când începură să ne salute lătrătorii din satul Bisoca. In bătătura casei arendăşeşti ardeà

un foc mare; descălecai la flăcăraia trosnitoare a brazilor, și domnul Sterie, arendașul, ne ieșì cu plin înainte. Intr'o mână ținea o botă cu păstrăvi vii, proaspeți și sglobii, pescuiți în părâul spumegos de sub poala umbrită a Pietrelor Fetei; în cealaltă purtà o cușcă cu iepurași de casă, plocoane trămise de starițul unui schit vecin, care hrănește și prășește în curtea mănăstirei d'alde așa arzoi și spornic vânat, rar în țară la noi și botezat în Codicele Civil, art. 468, cu numele posnaș de *Lapinii ținuți pe lângă casă*, iar în *Dicționarul limbei Române, elaborat că proect după însarcinarea dată de Societatea Academică Română*, pagina 991, cu aceia, tot așa diochiată și puțin românească, de: «*Cunicule* sau *cu*-«*nicle*, specia de animali, din genul *iepu*-«*relui*, foarte asemine cu *iepurele*, și de «acea-a numit pre alocurea și *iepure de* «*casa*, francesce *lapin*».

Ași dorì să aflu care sunt locurile unde, vorbindu-se neaoș românește se mai zice și altfel, bună-oară, — cine'l, cine'l, pus-ai degetul pe el? — *Cuniclu* și *Lapin*.

D'așa lătină dobitocească.
d'așa păcălitoare franțuzească
unul Domnul să ferească
limba noastr'a părintească!

Dar domnul Sterie, din tindă, ne pofteşte la mâncare. Drumul, basmul şi gândurile melancolice m'au secat la stomac; mă grăbesc dar a intrà în casă, unde ne aşteaptă masa, care de mult stă întinsă. Fiindcă, d-voastră însă, cinstiţi cititori, n'aţi fost poftiţi împreună cu mine, vă las afară şi, drept mângâiere, vă trimit de departe, ca hrană intelectuală bună de rumegat, această poveste încurcată, însoţind-o cu o prietenească salutare... cam slabă şi searbădă mâncare !

Dar să fie cu iertare,
Căci am fost la vânătoare!

SFÂRŞIT